

*“Je gaat het pas zien als
je het doorhebt”*

Onderzoek naar socialisatieprocessen
in een New Age cursus

Dorian Hauser

292407

Gaya Hogenelst

280126

Rotterdam, juli 2007

Dr. D. Houtman

Dr. S. Aupers

Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit der Sociale Wetenschappen

Woord vooraf

Kijkend naar comedyserie "Dharma en Greg" op RTL5 wordt het verschil erg goed duidelijk tussen spiritualiteit en rationaliteit. Greg is advocaat en komt uit een republikeins en rijk gezin, Dharma is door hippies opgevoed en spiritueel actief. Deze tegenstrijdigheid zorgt voor hilariteit en laat ook zien, hoewel het natuurlijk geen realiteit is, dat beide personages gedragingen en opvattingen van elkaar overnemen. Naast deze comedyserie zijn er nog tal van andere televisieprogramma's die het onderwerp spiritualiteit behandelen. Tijdens dit onderzoek werd bijvoorbeeld het programma 'Het Zesde Zintuig' door de KRO uitgezonden waarbij men op zoek ging naar het beste medium. Ook kan men tegenwoordig naar mediums bellen op televisie wanneer men een probleem heeft. Op een betspel-achtige manier wordt door het medium bekeken wat de oplossing zou kunnen zijn voor het probleem van de beller.

New Age, spiritualiteit en aanverwante zaken zijn blijkbaar hot. Meer en meer dringt het door in de Westerse samenleving. Het is daarom sociologisch gezien interessant om hier meer over te weten te komen. Toen wij hoorden dat het mogelijk was om dit als onderwerp te kiezen voor de bachelorscriptie, twijfelden wij geen moment en zijn er direct ingedoken.

Een eerste gesprek met dr. Houtman en dr. Aupers maakte ons duidelijk dat er op dit gebied nog erg veel valt te ontdekken en gezamenlijk zijn wij gekomen tot een specificatie van het onderwerp. Gezien de twijfels in de huidige literatuur over de aanwezigheid van socialisatie binnen de New Age cultuur besloten wij dat zelf te willen onderzoeken. Door het volgen van een cursus die gericht is op spiritualiteit hebben wij informatie gewonnen over hoe een dergelijke cursus in zijn werk gaat en wat de effecten zijn voor de cursisten. Dit was erg spannend, helemaal gezien het feit dat wij daar als een soort undercoveragenten de cursus volgden. Niemand wist van onze dubbele agenda. De techniek van de verholde participerende observatie was erg leerzaam om een keer te kunnen uitvoeren. We zijn dan ook enthousiast, dat we dit hebben kunnen leren tijdens onze studie. Na afloop hebben we de overige cursisten geïnterviewd en hoewel dit minder spannend was, bleek ook deze onderzoeksmethode erg leerzaam te zijn voor ons. Nadat alle data waren verzameld, hebben wij deze verwerkt in deze scriptie.

Aangezien 'de kabouters het werk niet deden' hebben we er veel tijd en energie in gestoken. Of kabouters überhaupt wel eens werk verrichten weten we niet maar het was wel een veel besproken onderwerp tijdens de interviews. Tijdens de cursus is ons verteld dat kabouters wel degelijk bestaan en veel voor de natuur en voor de mens betekenen. De één geloofde het verhaal wel, de ander niet. De uitspraak van Johan Cruijff "Je gaat het pas zien als je het doorhebt" is zowel op de kabouters van toepassing als op de cursus als geheel. Cursisten lijken meer en meer spirituele ervaringen te hebben naar gelang ze hier meer kennis over hebben en vice versa. Hoe de kennis wordt overgedragen in New Age cursussen en vervolgens geïnternaliseerd wordt zal het onderwerp zijn van deze scriptie.

We willen van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Hoewel ze nog steeds niet op de hoogte zijn van onze ware reden om aan de cursus deel te nemen en waarvoor de interviews dienden, willen wij de cursusleidster en alle cursisten bedanken voor hun medewerking.

Ook willen wij graag dr. Houtman en dr. Aupers bedanken voor hun begeleiding gedurende het onderzoek. Geregeld kwamen we samen om de verschillende onderdelen van dit onderzoek en de scriptie te bespreken. We kwamen wel eens duizelend uit het gesprek maar altijd wisten we wat ons te doen stond en konden we verder. De vakkundige en motiverende opmerkingen waren voor ons een erg prettige manier van werken en we hopen dat dit terug te zien is in het eindresultaat.

Dorian Hauser
Gaya Hogenelst

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
§ 1.1 De kern van New Age	1
§ 1.2 New Age niet sociaal overdraagbaar?	2
§ 1.3 Socialisatie	4
§ 1.4 Onderzoeksvraag	6
Hoofdstuk 2. Onderzoekopzet en methoden	7
§ 2.1 Verantwoording methodiek	7
§ 2.2 Verantwoording casus	8
Hoofdstuk 3. Een centrale doctrine?	11
§ 3.1 Inleiding	11
§ 3.2 Doelstellingen van de cursus	11
§ 3.3 De doctrine in drieluik	13
§ 3.3.1 <i>Anti-institutionalisme</i>	13
§ 3.3.2 <i>Zelfspiritualiteit</i>	18
§ 3.3.3 <i>Holisme</i>	22
§ 3.4 Concluderend	26
Hoofdstuk 4. Socialisatiemechanismen	28
§ 4.1 Inleiding	28
§ 4.2 Autoriteit	28
§ 4.3 Afkeuring van gedrag	33
§ 4.4 Goedkeuring van gedrag	35
§ 4.5 Concluderend	38

Hoofdstuk 5. Invloed van de mechanismen	39
§ 5.1 Inleiding	39
§ 5.2 Spirituele carrière	39
§ 5.3 Overname van jargon, gebruiken en ideeën	40
§ 5.4 Doelstellingen van de cursisten	44
§ 5.5 Na afloop	46
§ 5.6 Waarin zit het verschil?	48
§ 5.7 Een gedeelde identiteit	50
Hoofdstuk 6. Conclusie	53
§ 6.1 Inleiding	53
§ 6.2 Beantwoording onderzoeksvraag	53
§ 6.3 Gevolgen voor de theoretische discussie	56
Literatuurlijst	57

1. Inleiding

Het is algemeen bekend dat er in de moderne samenleving veranderingen plaatsvinden op religieus gebied. Traditionele instituties zoals de kerk hebben de afgelopen decennia sterk aan invloed moeten inleveren; slechts éénderde van de bevolking bezocht volgens het CBS in 2002 nog regelmatig een kerk of moskee en het kerkbezoek daalt nog steeds.¹ Men gaat steeds minder gezamenlijk op zondag naar de kerk, of is zelfs helemaal geen lid meer van een kerk. Het gevolg hiervan is dat religie meer een individuele aangelegenheid is geworden. In de moderne samenleving vieren individualisering en zelfontplooiing hoogtij, met als kopstuk de individuele beleving van religie. Hieruit valt op te maken dat mensen een vervanging zoeken voor traditionele instituties, en op andere manieren op zoek gaan naar zingeving. De belangrijkste nieuwkomer op het gebied van geloof is New Age. Nederland staat in de top vier van westerse landen waar New Age het meest verspreid is geraakt (Houtman en Aupers 2007).

§ 1.1 De kern van New Age

Er bestaat veel onduidelijkheid over de inhoudelijke kant van New Age. Daarom volgt nu eerst een korte beschrijving waarin de kernpunten van deze vorm van spiritualiteit helder uiteen worden gezet.

Deze onduidelijkheid over de inhoud is meteen één van de kenmerken van New Age. "(...) one of the dominant characteristics of New Age thought is its eclecticism" (Bruce 1996: 199). New Age is een verzamelbegrip voor allerlei verschillende activiteiten om 'het goddelijke zelf' te vinden. De manieren waarop men 'het zelf' kan vinden, zijn echter erg divers. Via een breed scala aan cursussen, festivals, workshops en trainingen maar ook via boeken, tijdschriften en het internet komen mensen in aanraking met New Age. Ook is er een grote markt voor producten die gebruikt worden om uitdrukking te geven aan het geloof; denk daarbij aan wierook, edelstenen en mineralen, esoterische oliën en nog veel meer.

---

¹ Baal, M. van (2002). *Kerkelijkheid in Nederland*. Gevonden op 2 juli 2007 op <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2002/2002-1094-wm.htm>

De esoterische traditie is al eeuwenoud, de stroming New Age is daaruit voortgevloeid in de jaren zestig. Was New Age in de jaren zestig nog een marginaal verschijnsel, vanaf de jaren tachtig en negentig neemt ze een steeds prominentere plaats in de westerse samenleving in. Hierdoor vindt er ook een commercialisering plaats waardoor een verspreiding steeds sneller gaat.

New Age heeft van verschillende kennisgebieden aspecten overgenomen. Zowel onderdelen uit oosterse als westerse religies als facetten uit de psychologie komen aan de orde in het brede scala van onderwerpen op de New Age markt (Aupers 2004). Om enig inzicht te geven in de veelomvattendheid van New Age zijn dit een aantal voorbeelden van activiteiten: channelen met diverse entiteiten zoals engelen en wezens uit andere dimensies, meditatiecursussen, astrologie, tarot, Reiki en werken met geneeskrachtige stenen. Naast deze activiteiten zijn er nog tal van andere.

§ 1.2 New Age niet sociaal overdraagbaar?

De vraag is of New Age de plaats in zou kunnen nemen van het traditionele geloof, of eigenlijk van de functie die het traditionele geloof vroeger vervulde. Thomas Luckmann kwam in zijn invloedrijke werk *The Invisible Religion* (1967) tot de conclusie dat mensen als vervanging voor de traditionele religies nu 'doe-het-zelf' religies praktiseren. Mensen combineren zelf aspecten van verschillende religies en tradities, en stellen daar een persoonlijk pakket van samen. Dit wordt ook wel "bricolage" genoemd. Luckmann stelt in een recenter artikel dat New Age een typisch voorbeeld is van bricolage (Luckmann 1996). David Lyon is het hiermee eens, en zegt zelfs dat dit idee als een banaliteit of truïsme kan worden gezien:

"(...) it has become a truism that religious activity is, increasingly, subject to personal choice, or voluntarism, and that, increasingly, for many in the advanced societies, religious identities are assembled to create a bricolage of beliefs and practices" (Lyon 2000: 76).

New Age kan misschien een oplossing bieden voor individuele zingevingproblemen, maar om invloed uit te kunnen oefenen op een hele samenleving moet een religie sociaal overdraagbaar zijn. Dit erkent ook Steve Bruce, "(...) we have to ask to what

extent people are influenced by the New Age rather than how many New Agers there are" (Bruce 1996: 197). Hij is dus van mening dat het belangrijk is om je af te vragen in hoeverre mensen worden beïnvloed door New Age. Het is daarom opmerkelijk dat Bruce later in zijn boek *God is Dead* beweert dat New Age niet sociaal overdraagbaar is, wat overigens het standpunt is van bijna allen in de hedendaagse godsdienstsociologie. De ideologie van New Age is volgens Bruce zo flexibel dat er geen rode draad te vinden is. Daardoor valt er ook geen kennis over te dragen. Dit neemt niet weg dat New Agers net zoals andere 'gelovigen' graag zien dat anderen hun denkbeelden met hen delen. Ze zoeken dan ook bevestiging door zich te omringen met mensen die er soortgelijke ideeën op na houden. Anderen moeten ervan overtuigd worden dezelfde waarheden te ontdekken als zijzelf hebben gevonden. Doordat New Age geen gemeenschap is, maar een cluster van mensen die toevallig enkele overeenkomsten vertonen, kunnen specifieke overeenkomstige waarden nooit gepromoot worden (Bruce 2002). Bruce ziet, net als Luckmann en Lyon, New Age als een diffuse religie. Hierdoor ontbreekt een centrale doctrine, waardoor de kennis niet overgebracht kan worden op anderen: "the transmission of diffuse beliefs is unnecessary and it is impossible" (Bruce 2002: 99). Aangezien New Agers geen kennis kunnen overdragen, juist doordat het een diffuse religie is, heeft de 'religie' weinig impact op de aanhangers zelf, laat staan op een samenleving. In *Religion in the Modern World* concludeert Bruce: "For all its talk of community, the New Age is the embodiment of individualism" (1996: 225).

In de literatuur wordt dus gesteld dat New Age een vorm van bricolage is, waardoor er geen centrale doctrine is en de religie niet overgedragen kan worden. Dit idee betwijfelen wij echter. Ondanks het feit dat iedere New Ager op zoek is naar zijn eigen goddelijke zelf, neemt men op zeer veel verschillende manieren kennis tot zich. Boeken, televisie en bijeenkomsten oftewel de commercialisering van New Age, zorgen ervoor dat er wel degelijk sprake is van kennisoverdracht, en daarom kan socialisatie ook niet zomaar uitgesloten worden. Dat is het centrale thema van deze scriptie. Om te onderzoeken of er socialisatieprocessen plaatsvinden binnen New Age, en hoe deze eruit zouden zien, hebben wij een inleidende cursus gevolgd op het spirituele vlak en achteraf de cursisten geïnterviewd.

§ 1.3 Socialisatie

Socialisatie is een proces waarin mensen hun waarden, normen en gedrag aanpassen aan dwingende (groeps-)standaarden. Er is onderscheid te maken in primaire, secundaire en tertiaire socialisatie. Met het eerste wordt het proces bedoeld dat plaatsvindt in een gezin en zich richt op de internalisering van algemene waarden en normen. De eerste zes levensjaren kunnen worden beschouwd als de periode van primaire socialisatie en zijn vooral informeel van aard. Secundaire socialisatie vindt voor een belangrijk deel buiten het gezin plaats, het gebeurt veelal onder leeftijdsgenoten en in het onderwijs en richt zich op het aanleren van specifieke waarden en normen. Men leert hoe men zich moet gedragen in formelere omstandigheden en omgevingen. Tertiaire socialisatie geschiedt via de massamedia. Er zal in dit onderzoek alleen worden gekeken naar de secundaire socialisatie van de cursisten.²

Tanya Luhrmann heeft eerder al eens gewezen op de aanwezigheid van een proces dat een transformatie van het zelf teweegbrengt binnen de New Age cultuur. Zij heeft zich in *Persuasions of the Witch's Craft* (1989: 307-323) verdiept in de moderne hekserij. Ook de hedendaagse heksenwereld wordt beschouwd als een onderdeel van New Age. Interessant in dit verhaal is haar gedachte over hoe nieuwkomers zich ontwikkelen tot deskundigen op een bepaald gebied. Volgens haar neemt de nieuwkomer niet opeens een set van overtuigingen over maar is er meer sprake van een 'interpretive drift'. Dit is de langzame, onbewuste verandering in iemands manier van interpreteren van gebeurtenissen zodra men betrokken raakt bij bepaalde activiteiten. De nieuwkomer raakt geleidelijk meer getraind in het op een bepaalde wijze zien van patronen in gebeurtenissen en het waarderen van gebeurtenissen. Luhrmann gebruikt het woord 'drift' omdat de transformatie die de nieuwkomer doormaakt 'per ongeluk en onbedoeld' plaatsvindt. Het is geen specifieke keuze als gevolg van een bepaalde gebeurtenis. Luhrmann stelt zich vervolgens de vraag welke elementen bijdragen aan deze drift. Zij onderscheidt drie mechanismen; interpretatie, ervaringen en legitimaties. Deze drie mechanismen versterken en valideren elkaar en zorgen gezamenlijk voor een verdere intrede in de spirituele wereld. Het eerste mechanisme omvat het vergaren van kennis en assumpties over de constructie van de wereld. De nieuwkomer kan deze kennis via

---

² Zie bijvoorbeeld Fulcher en Scott (2003) of Johnson (1995).

verschillende kanalen verkrijgen; boeken, gesprekken, bijeenkomsten et cetera. De nieuwe kennis wordt gebruikt om de wereld te begrijpen. Op termijn krijgen deze argumenten meer waarde en worden uiteindelijk als 'natuurlijk' beschouwd. De nieuwkomer gaat er daadwerkelijk in geloven, er zich naar gedragen en verdedigt deze 'waarheid' naar andersgelovigen. De ervaringen die de nieuwkomer opdoet zorgen ervoor dat men zich anders gaat voelen en de ervaringen worden geduid in termen die de opgedane kennis hem verschaft. De nieuwkomer beschouwt de ervaring als een bewijs dat zijn activiteit heeft gewerkt. Hierdoor krijgt men vertrouwen en zal men doorgaan met zijn bezigheden, met als gevolg nog intensere ervaringen. Dit is het derde mechanisme, de legitimatie en rationalisering. De theorie over interpretive drift sterkt ons in de gedachte dat er wel degelijk sprake kan zijn van een vorm van socialisatie binnen de New Age cultuur, alleen noemt Luhmann het dus een "transformatieproces van het zelf". Door middel van kennisvergaring gaat men de wereld anders duiden en de geloofwaardigheid van die nieuwe kennis wordt door ervaringen versterkt.

Ook Aupers in *In de ban van moderniteit* ziet de drie mechanismen in werking onder zijn respondenten. Het verschil met Luhmann is dat Aupers wel spreekt van

"een milde vorm van socialisatie: de respondenten internaliseren vrijwillig een alternatieve conceptie van de werkelijkheid, zoals die in New Age literatuur en cursussen wordt aangetroffen, en ervaren de werkelijkheid vervolgens conform deze interpretatiekaders" (2004: 51).

Interactie met andere New Agers helpt bij het vervaardigen van de taal en gebruiken maar de cruciale elementen van de overtuiging zijn de private ervaringen. De transformatie van ervaringen leidt er toe dat men meer vertrouwen heeft en zich gesterkt voelt om te praten over deze ervaringen.

In dit onderzoek zullen we participeren in een cursus en de cursisten achteraf interviewen. We willen te weten komen of er socialisatie plaatsvindt en zo ja, hoe dit in zijn werk gaat. Deze onderzoeksmethode verschilt van hoe Aupers te werk is gegaan. Hoewel Aupers erkent dat er sprake is van een milde vorm van socialisatie, zien wij een tekortkoming in zijn manier van werken. Doordat hij interviews

gehouden heeft met respondenten nadat zij spirituele activiteiten hadden ontplooid, is het logisch dat men zijn eigen levensverhaal gaat duiden in termen van de opgedane kennis. Achteraf beweren bijna alle respondenten dat hun "oude" leefstijl onjuist en onwetend was, omdat ze nu inzicht hebben verkregen in hoe het wel zou moeten. In dit onderzoek maken wij de keuze om het proces zelf ook te ervaren om zodoende meer kijk te hebben op de onderliggende factoren die mogelijk een rol spelen bij een socialisatieproces. Op deze manier kunnen we zelf zien hoe onze respondenten reageren op nieuwe kennis. Dit biedt een groot voordeel ten opzichte van het achteraf interviewen van respondenten.

§ 1.4 Onderzoeksvraag

Aangezien het ons helemaal niet zo onwaarschijnlijk lijkt dat er sprake is van socialisatie tijdens New Age cursussen, maar hierover wel een discussie is ontstaan in de literatuur, leek het ons zeer interessant om dit het onderwerp te laten zijn van deze scriptie. Gezien het hierboven beschrevene zijn wij gekomen tot de volgende onderzoeksvraag:

Maken mensen die een New Age cursus volgen een socialisatieproces door en zo ja, hoe gaat dat proces in zijn werk?

In het volgende hoofdstuk zal verder op de onderzoeksmethodiek in worden gegaan. Ook de uiteindelijke keuze voor de specifieke casus wordt toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de vraag of New Age een doctrine bevat en zo ja, hoe deze er uit ziet. Een eerste vereiste voor een socialisatieproces is dat er een doctrine is die kan worden overgedragen. In hoofdstuk 4 bekijken we of er mechanismen te vinden zijn die wijzen op een socialisatieproces. Indien er een doctrine is, wordt er bekeken hoe de cursusleidster deze over probeert te dragen. In het vijfde hoofdstuk wordt in gegaan op hoe de cursisten hebben gereageerd op de cursus, en of ze dus beïnvloed zijn. Met andere woorden, er wordt gekeken of de mechanismen zoals beschreven in hoofdstuk 4 hun uitwerking hebben gehad en of er dus socialisatie is aan te treffen. In het laatste hoofdstuk zijn de conclusies te lezen en wordt er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Tot slot geven wij daar ook nog een aantal suggesties, voor verder onderzoek op dit zeer interessante onderdeel van de godsdienstsociologie.

Hoofdstuk 2. Onderzoeksopzet en methoden

De onderzoeksvraag zoals die hierboven is geponeerd zal worden beantwoord door in de praktijk daadwerkelijk te onderzoeken of en hoe men al dan niet socialiseert in een spirituele omgeving. In dit hoofdstuk wordt er in gegaan op de manier van onderzoek en de specifieke casus, een inleidende New Age cursus.

§ 2.1 Verantwoording methodiek

Er is gekozen om participierend te observeren in een cursus spiritualiteit zodat in de praktijk te ervaren is hoe een dergelijke cursus in zijn werk gaat. Daar wij als onderzoekers met zijn tweeën waren, waren er twee opties; ieder een aparte cursus volgen of samen één. We hebben uiteindelijk voor de tweede optie gekozen. De reden daarvoor hing samen met de andere vraag die van te voren beantwoord moest worden; verhulde of onverhulde participerende observatie? Er is gekozen voor verhulde participerende observatie omdat de angst bestond dat zowel de cursusleider als de cursisten zich anders zouden gaan gedragen als ze zouden weten dat ze geobserveerd zouden worden. Mede doordat de keuze werd gemaakt voor verhulde participerende observatie, werd gekozen voor het gezamenlijk volgen van één cursus. Het zou anders te ingewikkeld worden om zowel te letten op inhoudelijke aspecten tijdens de cursus als op eventueel aanwezige aanwijzingen voor socialisatie onder de respondenten.

Voor zover is na te gaan, is een dergelijke manier van onderzoek in het spirituele veld nog niet eerder gedaan om de eventuele aanwezigheid van socialisatieprocessen te onderzoeken. Tot op heden gebruikte men veelal interviews als methode voor datavergaring.

Vanwege de verhulde participatie is niemand op de hoogte gebracht van de echte reden waarom wij de cursus volgden. Af en toe waren wij daardoor ook genoodzaakt om kleine onwaarheden te vertellen. Onder het mom van een ‘schoolopdracht’ wilde iedereen na afloop van de cursus meewerken aan de interviews. Wij zijn ons er terdege van bewust dat dit niet de meest ethische manier van onderzoek doen is geweest maar in dit geval heeft het spreekwoord ‘het doel heiligt de middelen’ de doorslag gegeven, en is de keuze gemaakt om nooit eerlijk te vertellen waar wij

werkelijk mee bezig waren. Wel hebben wij, tijdens de interviews, de toezegging gedaan dat de respondenten anoniem blijven. Hier willen wij ons dan ook aan houden. Daarom zullen wij pseudoniemen gebruiken als over individuele respondenten en de cursusleidster wordt gesproken.

§ 2.2 Verantwoording casus

Omdat de New Age markt sterk is versnipperd bleek het niet gemakkelijk te zijn om een geschikte cursus te vinden. Wenselijk was een cursus die zowel een actieve houding van de cursisten verlangde als een uitleg gaf over verschillende aspecten van spiritualiteit. Deze criteria waren van belang omdat we op zoek waren naar nieuwkomers in de spirituele wereld waarbij de behoefte aan nieuwe informatie dan ook groot is. Daarbij zou het handig zijn als er enige ruimte was om met elkaar over de stof te praten. Cursussen in de vorm van alleen lezingen of alleen activiteiten, waren daarom niet geschikt.

De uiteindelijke keuze viel op een zedelijke cursus waarbij de cursisten om de week twee en een half uur les kregen in een spiritueel centrum. De cursus bleek een schot in de roos; deze bevatte elementen waarbij de cursisten handelingen moesten verrichten zoals het opzeggen van mantra's, een beschermingslaag over het lichaam aanbrengen en het trekken van tarotkaarten. Wat dit allemaal inhoudt, daar wordt later op terug gekomen. Anderzijds bestonden de lessen uit het luisteren naar Yvon, de cursusleidster. Zij had een curriculum samengesteld waarbij vele verschillende onderwerpen uit het spirituele veld aan de orde kwamen met als doel de verschillende onderwerpen aan elkaar te verbinden.

Een ander voordeel van de cursus was dat het aantal cursisten niet te groot was, zodat we de ontwikkelingen tijdens de bijeenkomsten goed konden volgen. Er werd begonnen met acht cursisten, inclusief onszelf als onderzoeker. Al snel viel één van de cursisten af vanwege een sterfgeval in haar familie. Er bleven vijf respondenten en Yvon over die voor ons interessant en nuttig waren om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Tijdens de lessen was het mogelijk om aantekeningen te maken, zowel inhoudelijk over de cursusstof als over interessante voorvallen of opmerkingen van de cursisten of Yvon. Hierdoor konden wij direct na afloop van een

bijeenkomst een verslag maken van de bijeenkomst. Deze data werden dan later geïnterpreteerd in het kader van dit onderzoek.

Er waren een tweetal aspecten waar wij specifiek op hebben gelet tijdens de cursusbijeenkomsten:

- Welke ideeën worden er gepresenteerd?
- Hoe wordt deze kennis overgedragen?

Naar aanleiding van deze cursus werd meteen duidelijk dat de spirituele wereld erg verdeeld is in zeer uiteenlopende onderwerpen en denkbeelden. Het feit dat wij actief deelnamen aan de cursus, zonder dat iemand wist of doorkreeg wat daadwerkelijk onze beweegredenen waren, zorgde ervoor dat wij een vertrouwensband konden opbouwen met zowel de cursisten als Yvon. Door middel van de interviews na de laatste cursusdag was het mogelijk om daadwerkelijk te achterhalen hoe de cursisten zijn beïnvloed tijdens de cursus en of er inderdaad sprake was van socialisatie. De interviews vonden bij de respondenten of bij één van ons thuis plaats en werden opgenomen zodat het later mogelijk was om letterlijk te citeren. Er stond een aantal kernvragen centraal tijdens deze vraaggesprekken:

- Wat hebben de cursisten naar eigen zeggen opgestoken?
- Wat voor ervaringen op spiritueel gebied hebben de cursisten gehad naar aanleiding van de cursus?
- Hoe worden dergelijke ervaringen geduid in termen van de opgedane kennis?

De vertrouwensband bleek van groot belang te zijn. Niet alleen vanwege het feit dat de cursisten ons hierdoor wilden helpen met onze opdracht, maar het bleek vooral tijdens de gesprekken met de respondenten van groot belang te zijn. Becker spreekt in zijn boek *Outsiders* (1966) over socialisatie in relatie tot deviante groepen. Hij geeft aan dat leden uit dit soort groepen met elkaar gemeen hebben dat ze afwijkend zijn en dat juist dat aspect voor een band zorgt. De respondenten gaven allen aan dat zij alleen spraken over spirituele zaken en aanverwante onderwerpen met mensen die er zelf ook voor uitkomen dat ze hier geïnteresseerd in zijn. Daar wij de cursus ook als cursist hadden gevolgd en de indruk was gewekt dat wij ook daadwerkelijk geïnteresseerd waren in spiritualiteit, bleek dat de respondenten ons volledig vertrouwden en allerlei privé zaken met ons wilden delen. Eventuele schaamte om te

vertellen dat men in bijvoorbeeld kabouters, engelen of een hoger goddelijk bewustzijn geloofde, was er niet in onze richting.

Inhoudelijk was de stof die in de cursus werd behandeld niet altijd simpel. Vele begrippen passeerden de revue en om deze zo duidelijk mogelijk te maken in deze scriptie, zullen wij veelal in voetnoten uitleggen wat de begrippen betekenen. Wij hanteren daarbij de definities zoals die door Yvon werden gebruikt. We zijn ons er van bewust dat deze definities niet altijd overeenkomen met wat er in andere bronnen staat vermeld over bepaalde onderwerpen. Dat is echter het 'probleem' van de spirituele wereld; niet iedereen hanteert dezelfde definities voor hetzelfde begrip en niet iedereen hanteert hetzelfde begrip voor hetzelfde fenomeen.

Hoofdstuk 3. Een centrale doctrine?

§ 3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen eerst de doelstellingen van de cursus worden besproken omdat het belangrijk is om in kaart te brengen wat Yvon als cursusleider beoogt. In de derde paragraaf wordt er bekeken wat er precies wordt overgedragen. Dit is noodzakelijk om te weten, want om eventuele socialisatieprocessen aan te tonen, moet er immers een overdraagbare doctrine zijn. Tot slot wordt er bekeken of deze overeenkomsten heeft met de huidige literatuur over New Age.

§ 3.2 Doelstellingen van de cursus

Wat zijn de doelstellingen van de cursus die wij hebben gevolgd? Op de flyer staat groot vermeld "Onderzoek alles en behoud het goede". Verder staat er over de cursus:

"In deze cursus wordt de eeuwenoude, esoterische wijsheid doorgegeven en maken we kennis met begrippen die voor velen onbekend zijn. Yvon geeft deze cursus, die dieper gaat dan de oppervlakkige kennis, al enkele jaren met succes; meestal in kleine groepen. Verder zal er worden ingegaan op de geest, ziel, doel van de ziel, tweelingzielen, karma, reïncarnatie, de vier elementen, de drie evolutielijnen, deva's, beschermengelen, gidsen, Elohim, de Meesters van de Grote Witte Broederschap en hun taken voor de mensheid, chakra's, tarot, astrologie en nog veel meer. Vooral de verbanden zullen nu duidelijk worden, waardoor we inzicht krijgen in de oude mysteriën. We maken gebruik van mantra's, visualisaties en meditaties".

Ook tijdens de bijeenkomsten heeft Yvon meegedeeld wat het doel is van de cursus. Zo zegt ze in de eerste bijeenkomst dat het doel van de cursus is "een transformatie teweeg te brengen". In het interview met Yvon geeft ze aan dat ze naast 'inzicht

krijgen in de verbanden' ook nog een ander doel beoogt met de cursus. Ze zegt daarover: "Wat ik dus beoog is om hen [de cursisten] kennis te geven die ze niet van andere plekken kunnen halen in korte tijd. En daarbinnen is het de bedoeling dat ze erover na gaan denken, wat in de meeste gevallen ook gebeurt". Op de vraag of mensen naar een cursus komen omdat ze problemen hebben, of omdat ze dingen door krijgen uit 'de andere wereld' waarvan ze niet weten wat ze er mee moeten, antwoordt ze negatief. Ook hieruit blijkt dat ze inzichten wil geven en geen persoonlijke problemen wil behandelen. Gedurende de cursus blijkt het belangrijk te zijn om spirituele ervaringen te hebben. In het interview zegt ze hier ook nog over: "Er zitten ook wel mensen tussen die duidelijk ervaringen hebben en als ik dan iets vertel dan zeggen ze ook van 'ja dat herken ik' en 'ja, ik dacht altijd dat ik het verzon en de mensen reageren raar'".

Het gaat er dus om, dat cursisten in deze cursus kennis opdoen die hen op weg kan helpen in het spirituele milieu. Aan de hand van het cursusmateriaal kan men spirituele ervaringen gaan duiden, mocht men die hebben. Deze doelstellingen geven al een eerste indicatie van wat er in de cursus besproken wordt. Hetgeen dat wordt behandeld is in drie thema's in te delen, deze worden in de volgende paragraaf beschreven.

§ 3.3 De doctrine in drieluik

De cursus die door ons is gevolgd heeft het doel om verbanden te zien tussen verschillende methoden die kunnen helpen om je goddelijke zelf te vinden. Cursusmateriaal bevat onderwerpen als karma³, tarotkaarten⁴, astrologie⁵, de goddelijke vlam⁶ et cetera. Dit zijn onderwerpen die in meerdere New Age cursussen terugkomen.⁷ Naast deze onderwerpen zijn er nog tal van andere onderwerpen waar cursussen, workshops, lezingen et cetera over worden gegeven. Het brede scala aan activiteiten is één van de kenmerken van New Age. De vraag is nu of al deze verschillende activiteiten dezelfde achterliggende boodschappen hebben, en of ook de onderzochte casus deze achterliggende ideeën ondersteund, waarmee kan worden aangetoond dat de cursus als archetypisch kan worden beschouwd.

§ 3.3.1 *Anti-institutionalisme*

Tijdens de cursus haalt cursusleidster Yvon veel verhalen en personen uit de Bijbel en het christendom aan. Op enkele momenten blijkt dat Yvon veel kennis van de Bijbel heeft, al zegt ze tijdens het interview dat ze niet heel erg Bijbelvast is. De elementen vuur, water, lucht en aarde worden gesymboliseerd door een mens, kalf, leeuw en een adelaar. Het blijkt dat deze afbeeldingen ook in de tarotkaarten zijn terug te vinden. Yvon zegt dat Ezechiël deze vier beesten als dragers van een zegewagen beschrijft in de Bijbel. Ook wordt de heiligheid van Jezus Christus en

---

³ Karma is zowel positief als negatief. Positieve dingen worden bijgehouden en deze kan je niet meer kwijtraken. Yvon stelt zich voor dat dit een soort engeltje is die met je meevliegt en alles noteert wat je doet, zowel goede als slechte daden. Volgens Yvon moet je echter proberen om te zorgen dat je de negatieve ketting doorbreekt. Je kunt alleen je eigen daden goed maken. Je kunt je niks herinneren van vorige levens. Toen je geest afdaalde naar de aarde en stoffelijk werd in een lichaam werd er ook een soort sluier gevormd waardoor je niet meer weet wat er in vorige levens is gebeurd. Hierdoor weet je niet hoe het met jou karma en bijbehorende spirituele niveau staat. Je moet je karma kwijtraken door zo goed mogelijk te leven. Op een gegeven moment heb je dan een zodanig spiritueel niveau bereikt waarbij het niet meer nodig is om terug te keren naar de aarde.

⁴ Tarotkaarten worden op bepaalde manieren 'gelegd' waarna hier voorspellingen van kunnen worden afgeleid. Een set bestaat uit 78 kaarten. De kaarten worden gebruikt om de verborgen diepten van de ziel te ontdekken. Het beschrijft de stappen op je pad die nodig zijn om tot verlichting te komen.

⁵ Bij astrologie wordt ervan uitgegaan dat de standen van hemellichamen zoals de zon, maan en sterren invloed hebben op gebeurtenissen op aarde. De betekenis van gebeurtenissen kan worden vastgesteld waardoor men de kans op geluk kan vergroten. Astrologie wordt gebruikt om horoscopen op te stellen die toekomstvoorspellingen bevatten.

⁶ De goddelijke vonk, goddelijke vlam of drievoudige vlam is het deeltje van God dat zich bevindt in ieders hart. Het is niet zichtbaar met het blote oog, en ligt in de diepere lagen van het zelf. De vlam bestaat uit een blauwe, een gele en een rode pluim, die respectievelijk staan voor kracht, wijsheid en liefde. Elke pluim heeft ook een eigen evolutielijn.

⁷ Zie www.klikgids.nl, op deze site staat het grootste gedeelte van alle New Age cursussen die in Nederland worden gegeven.

Maria erkend. Zo vertelt Yvon dat Jezus een heel groot karma heeft gedragen om anderen te ontlasten. Verder is Jezus verbonden aan het Vissentijdperk⁸ waar we nu in leven. We luisteren ook een keer naar een lied voor Maria. Maria verschijnt vaak aan kinderen, denk bijvoorbeeld aan Bernadette van Lourdes, en dat is niet voor niets volgens Yvon. In dit lied wordt een gedeelte van het Wees Gegroet Maria (Hail Mary) gesproken.

Yvon is heel vrij gelaten in haar jeugd: "(...) thuis waren ze wel religieus, we hadden allemaal wel het godsbesef. En er werd ook over gesproken, maar ook weer matig. Dus meer het voelen en af en toe wat loslaten, dan daar heel erg intensief mee bezig zijn". Ook ging ze bijna nooit naar de kerk om haar geloof te belijden:

"Nee, dat deed je gewoon thuis. En dan schiet me ineens dit te binnen, die vond ik toen mijn vader overleden was [ze laat een foto van zichzelf als klein meisje zien met de handen ineen gevouwen om te bidden] bij hem thuis, en toen was ik vijf. Maar dat deed ik dus uit mezelf, niet omdat het moest. Ik ben nooit gedwongen".

Op andere momenten laat Yvon echter merken dat ze niet zo veel op heeft met de kerk. Zo laat ze in het interview weten dat ze een duidelijk onderscheid maakt tussen religie en godsdienst, hoewel ze eigenlijk de term religie verwart met het woord spiritualiteit. "Religie is voor mij een universele achtergrond, dus wat je in je hart voelt, en godsdienst is wat de kerken propageren en daar heb je dus die hokjes in". De hokjes waar ze op doelt, zijn de verschillende stromingen binnen het christendom, zoals het katholicisme, het protestantisme en de vele zijtakken die daar bij horen. Er wordt een aantal katholieke rituelen afgedaan als onjuist. Een voorbeeld hiervan is het rozenkrans bidden⁹. Volgens Yvon is dit niet goed, omdat je op een bepaald moment niet eens meer weet wat je zegt; de woorden verliezen hun betekenis en het is slechts het opdreunen van de gebeden. Ook vindt ze de taak van priesters onjuist, evenals sommige gebruiken en teksten. Zij beschuldigt op een gegeven moment de katholieke kerk van onwetendheid. De antipathie die ontstaat

---

⁸ Het Vissentijdperk is het spirituele tijdperk waar we nu in leven. Dit is begonnen rond het jaar 0 en loopt nu ongeveer op zijn eind. Jezus is verbonden aan dit tijdperk. Elk tijdperk duurt dus circa 2000 jaar. Vanaf 2012 zullen we overgaan op het Watermantijdperk, waar Saint Germain aan is verbonden. Kenners voorspellen dat dit een 'gouden tijdperk' zal worden na de ellende uit het Vissentijdperk.

⁹ De rozenkrans is een snoer van kralen dat door Katholieken gebruikt wordt om mee te bidden. Zij bidden dan het Onze Vader en het Wees Gegroet Maria en herhalen dit een aantal maal.

tegen de kerk kan leiden tot problemen met zingevingvraagstukken. Dit zou een reden kunnen zijn om op een andere manier met spiritualiteit bezig te zijn.

Ook de wetenschap komt er niet altijd even goed vanaf. Yvon gebruikt oude sprookjes, mythes en legendes als legitimatie voor haar beweringen. Hoewel ze geregeld de wetenschap aanhaalt om haar theorieën te bevestigen, moet ze, wanneer ze bijvoorbeeld beweert dat kabouters echt bestaan niets van wetenschappers hebben. Deze zouden "expres ontdekkingen verborgen houden voor de buitenwereld". Deze complottheorie komt ook naar voren in haar ideeën over een geheime kamer die zich onder de voorpoten van de Sfinx in Egypte zou bevinden. Dit 'schijnt' een inwijdingskamer te zijn. Yvon zegt vaak dat dingen op de één of andere manier 'schijnen' te zijn, maar het is onduidelijk waarop ze zich dan beroept. Het feit dat kabouters echt bestaan zou worden bevestigd door de boeken van onder andere Rien Poortvliet. Haar redenering is als volgt: "Omdat mensen verhalen over dat soort wezens hebben opgeschreven, moet het wel waar zijn".

Ook werd tijdens de cursus gevraagd hoe we weten dat Atlantis¹⁰ echt heeft bestaan. Eerst probeert Yvon een verhaal over tektonische platen te vertellen en dat ergens diep in de oceaan Atlantis moet liggen. Wanneer ze er niet echt uit komt, begint Yvon over de Akasha Kroniek. Die moet men zich voorstellen als een bibliotheek waarin alles wordt opgeslagen wat ooit is gezegd en gedaan. Dit is zo, omdat alle gedachten en andere menselijke activiteiten energie zijn en energie kan nooit verloren gaan. Alleen heel grote zieners zoals Rudolf Steiner en Nostradamus hebben deze 'bibliotheek' mogen inkijken en weten zodoende dat Atlantis echt heeft bestaan. Wanneer de wetenschap haar niet of niet genoeg kan ondersteunen in haar bewijsvoering laat ze deze dus links liggen. Tijdens het interview, blijkt ook dat ze maar weinig opheeft met wetenschappers die laconiek doen over spiritualiteit.

"Zij hebben dus kennelijk niet bepaalde ervaringen en zij zeggen 'als je daar geen meter op kan zetten die uitslaat, dan is het niet zo. Klaar'. (...) Vroeger werd ik heel boos en tegenwoordig denk ik 'zielig, ze weten niet beter'. Ze noemt hen dan kort door de bocht en vindt dat geen passende eigenschap voor een wetenschapper.

---

¹⁰ Atlantis is een hypothetisch eilandenrijk waarvan men niet weet of het ooit heeft bestaan. Door een catastrofe zou het rijk plotseling zijn verdwenen. Volgens de overlevering leefden de bewoners van Atlantis in een gouden tijd. Ze waren begaafde zeelieden die een rijke zeevloot bezaten. Verder zouden ze een grote kennis hebben gehad van onder andere: de astronomie, bouwkunst en wiskunde. De bewoners van Atlantis zouden verbonden geweest zijn aan de goden.

(...) je zou denken dat hij meer verstand heeft, dat hij zou inzien dat hij door zijn sarcastische opmerkingen iemand heel erg pijn kan doen.
(...) En waarom moet je iemand kwetsen? Daar word jij niet beter van en die ander ook niet."

Naast Yvon hebben ook de cursisten een negatieve houding tegenover de kerk. Opvallend is dat alle cursisten een christelijke achtergrond hebben. De afkeer richting het oorspronkelijke geloof is bij de één duidelijker waarneembaar dan bij de ander. Zo gaan de cursisten Mark en Joyce nog wel eens naar de kerk, al geven ze toe dat zij met name met dat specifieke gebouw in hun eigen dorp een bepaalde band hebben. Joyce zegt: "Vooral alle regels die door de kerk opgelegd worden, daar heb ik vanaf het begin af aan al gevoelssprietten tegen gehad", en Mark zegt: "Van die gebeden opdreunen, dat heb ik als kleine jongen in de kerk gedaan. Dan denk je; 'wat zeg ik nou eigenlijk?'". Hier is dus te zien dat ook bij de cursisten een antipathie ten opzichte van de kerk is ontstaan mede als gevolg van de rituelen en geboden die door de kerk worden opgedragen.

Carla heeft zelfs in haar 'flowerpowerperiode' getracht haar naam uit het doopregister te laten schrappen. Dit bleek echter niet mogelijk, maar het geeft wel aan hoe ver ze wilde gaan om niet meer als katholiek te boek te staan. Nu is ze wel wat milder en zelfs enthousiast over sommige onderdelen van het geloof:

"Nu heb ik meer van, het ene is de kerk en de paus en die verzint allerlei leuke dingen om het in de hand te houden en de macht te houden. Daar ben ik niet zo positief over want die doen heel veel verkeerd. De andere kant is, dat als ik nu weer de Bijbel lees, en Stolp¹¹ die legt dan weer op een heel andere manier uit hoe Jezus dingen eigenlijk gezegd heeft, en hoe het evangelie in elkaar zit, dat is geweldig! Dat vind ik fantastisch. En dan denk ik ja, Jezus is echt wel een superman! En dat evangelie ook, als ik dat dan nu lees, denk ik 'geweldig, het staat er dus gewoon wel!'. Alleen heeft de Katholieke kerk het gewoon verbasterd of misbruikt. (...) Als ik kijk naar mijn moeder en schoonmoeder, die hebben daar heel veel steun aan.

---

¹¹ Hans Stolp (1942) is pastor en auteur. Hij studeerde theologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Behalve theologie bestudeerde hij later de psychologie van G.C. Jung en maakte hij een studie van het esoterische christendom. Sinds 1994 geeft hij cursussen en lezingen over thema's die samenhangen met het Nieuwe Tijdsdenken en de esoterische traditie van het christendom

Gewoon bidden, dan komt het wel goed, dan kom je wel in de hemel. Het heeft dus ook wel goede kanten. Het enige is dan, dat ze de mensen dommig hebben gehouden".

Carla is dus katholiek opgevoed, keerde zich er daarna sterk van af en maakt nu een duidelijk onderscheid; het geeft de mensen steun en dat vindt ze goed, en ook op een esoterische manier naar de Bijbel kijken vindt ze prettig, maar de manier waarop de kerk te werk gaat en nog conservatieve gedachtes heeft, vindt ze verschrikkelijk.

Ook bij Jannie zien we dat terug, ze gaat nooit meer naar de kerk, ze zegt erover:

"Ze gaan voor macht en voor rijkdom, en ze onderdrukken mensen, vooral vroeger. Nu nog natuurlijk, via de Bijbel, nog steeds over de wereld worden mensen gewoon in naam van God of Allah of wie dan ook vermoord. En daar kan ik me niet in vinden."

Paula noemt de kerk hier in Nederland "achter de ellebogen" waarmee ze doelt op het feit dat de Nederlanders altijd in hun "zondagse pak" naar de kerk gaan. Als je geloof wilt belijden maakt het niet uit hoe je eruit ziet, vindt Paula.

Het blijkt dus dat Yvon en de cursisten aan de ene kant affiniteit hebben met de verhalen uit de Bijbel of andere heilige boeken en in sommige gevallen ook met de wetenschap. Aan de andere kant heeft men ook een sterke afkeer tegen het instituut kerk en tegen de wetenschap als deze blijkbaar niet de verhalen kunnen onderbouwen. De kerk kan op afkeuring rekenen vanwege de rituelen en tradities die zijn vastgelegd waarbij geen ruimte is voor eigen interpretatie. Het gaat er ten slotte om dat iedereen op zijn eigen manier het goddelijke vindt, en niet via vastgelegde handelingen. De afkeer tegen de kerk en de wetenschap is een onderdeel van het begrip anti-institutionalisme. Met dat begrip wordt bedoeld dat "instituties en bijbehorende sociale rollen als hinderlijk en onwenselijk worden ervaren" (Aupers, Houtman en Van der Tak: 2003). De logische keerzijde van het anti-institutionalisme is zelfspiritualiteit: als de regels en rituelen van de kerk immers 'onjuist' zijn, betekend dit dat je zelf de weg naar het goddelijke moet vinden. Dat is het onderwerp van de volgende paragraaf.

§ 3.3.2 Zelfspiritualiteit

In de eerste bijeenkomst luisteren we naar een mantra met de titel "I AM that I AM". De goddelijke vlam zit in jezelf en je moet die vlam koesteren. "I AM" of "IK BEN" heeft een bijzondere betekenis volgens Yvon want door die woorden uit te spreken ben je je van jezelf bewust. Eén van ons vertelt in de tweede bijeenkomst dat ze over deze mantra heeft gedroomd en dat de zin "I AM" daarin steeds weer naar voren kwam. Yvon glundert bij deze opmerking en geeft aan dat de cursist zich bewust wordt en dat is blijkbaar een goed teken. Dit blijkt ook tijdens het interview met Yvon:

" (...) de verbinding die je voelt, tussen God (...) en mens zijn of de wereld hier beneden als je het zo zou willen zeggen. Dat is voor mij spiritualiteit. En daar dan ook naar leven, proberen te leven. Dus proberen gewoon een goed mens te zijn".

Ook in de doelstelling van de cursus kwam al naar voren dat Yvon mensen bewust wil laten leven. Het is geen vereiste om ervaringen te hebben, maar dit wordt wel zeer gewaardeerd. Wanneer je bewust wordt van het goddelijke in jezelf komen daar spirituele ervaringen uit voort: "(...) wat op een gegeven moment blijkt, is dat hoe verder je komt op het spirituele pad, die helderziendheid of wat dat dan ook mag zijn vaak vanzelf in je leven komt. Het ontwikkelt zich". Het heeft dus allemaal te maken met groei.

Gedurende de cursus wordt er vaak over een goddelijke vlam gesproken, we mediteren over de vlam en Yvon laat afbeeldingen en tekeningen zien. In de meditatie over de vlam moeten we onszelf voorstellen dat wij bloemen aanbieden aan ons goddelijke zelf. Yvon vertelt dat de godsvonk zich in het lichaam bevindt, vlakbij het hart. Een arts zou deze echter nooit kunnen vinden. Deze godsvonk moet door middel van ervaringen op aarde "groeien". De vlam is goddelijk want het is een stukje van God dat wij allen hebben gekregen. Je moet als mens zorgen dat dit licht steeds feller gaat branden. De goddelijke vlam zou uit drie kleuren bestaan; blauw staat voor kracht, geel voor wijsheid en roze voor liefde. Later in de cursus blijkt dat de drie kleuren ook nog voor iets anders staan, respectievelijk voor de evolutielijnen van de natuurwezens, de mensen en de engelen. Yvon zegt dat je als mens alle drie de pluimen moet kunnen beheersen om als mens compleet te zijn. Hiermee zegt ze

dat je incompleet bent en blijkbaar geen goed mens bent als je kracht, wijsheid en liefde niet in balans hebt. Ook een aantal cursisten benadrukken dat 'groei' een doel moet zijn. Jannie zegt daarover: "Ja natuurlijk, want dat [open staan] is groeien. Groeien is belangrijk, en vaak leer je en groei je veel beter van andere gedachten als van je eigen gedachten. Want anderen, kunnen je andere insteken geven".

Het wordt duidelijk dat groeien mogelijk wordt gemaakt of in ieder geval wordt versterkt door het hebben van ervaringen, en het liefst spirituele ervaringen. De zoektocht naar je goddelijke zelf komt tot uiting door middel van ervaringen. Tijdens de cursus worden er zo nu en dan ervaringen met de andere cursisten gedeeld. Meestal gebeurt dit als reactie op een verhaal van Yvon. Het hebben van deze ervaringen duidt er op dat je al dichterbij de buurt komt van je goddelijke vlam. Het hebben van ervaringen wordt geprezen. Toen één van ons vertelde dat de voorspelling van de tarotkaart was uitgekomen, bleek dat dit werd beloofd. Ze mocht zelfs nog een keer een tarotkaart trekken om te zien wat er verder zou gaan gebeuren. De bijeenkomsten daarna kreeg ze ook meer aandacht bij haar tarotkaarten dan de andere cursisten. Gedurende de cursus wordt ook duidelijk dat men pas spirituele ervaringen kan hebben als men er voor open staat. Men staat pas voor dergelijke zaken open als je een bepaald niveau van spiritualiteit hebt bereikt. Tijdens de interviews met de cursisten kwam ook meerdere keren naar voren dat het hebben van ervaringen mooi is of een opstapje is om ooit ook buitenzintuiglijke ervaringen te hebben. Alleen Carla is hier nuchter over: "Ja want als je zo'n zintuig hebt, wat dan? Ja, ik heb dat dan niet, ja nou en? Want wat voegt dat dan toe, maakt dat je leven voller of gelukkiger?".

De overige cursisten hebben allerlei verhalen over dingen die ze hebben mogen ervaren. Als er een rangorde te maken zou zijn, dan is Jannie de meest helderziende¹². Jannie is al vier jaar lang bezig met het schrijven van een boek over de atoomtheorie en het spirituele nadat ze werd bezocht door vijf verschijningen die haar vertelden wat ze moest gaan doen.

"(...) ik praat gewoon met de kosmos zelf, dus met het universum zelf.
Maar in het begin dat ik de opdracht kreeg om dit boekje te schrijven

---

¹² Onder de term 'helderziend' valt alles wat met buitenzintuiglijke waarnemingen te maken heeft. Dus ook helderhorend, -voelend, -ruiken en -denkend.

heb ik vijf begeleidergidsen gehad, die zijn in de kamer geweest en hebben mij een A4-tje even vol laten schrijven waar ik niets van begreep. Van daar uit ben ik in boeken gaan neuzen, en dan hebben ze me steeds gecorrigeerd."

Door al vier jaar lang veel te lezen, het volgen van cursussen en bezoeken aan het Blavatsky-huis¹³ vergaart ze veel informatie voor haar boek. Na ons interview wil ze ons 'lezen'. Ze vraagt ons om iets dierbaars van onszelf te geven zodat zij 'een lijntje met de kosmos kan leggen'. Ze vertelt ons een aantal zaken die met name met het verleden en de toekomst te maken hebben.

Paula heeft door vervelende ervaringen in het verleden, spirituele zaken naast zich neergelegd of liever gezegd onderdrukt, want zoals ze zelf en ook Yvon benadrukt "als je er niet voor open staat zal je immers ook niets meer ontvangen". Nu ze weer volop met spiritualiteit bezig is, komt het steeds meer terug en ze hoopt dat dit zo zal blijven:

"Als dat [het hebben van positieve zintuiglijke waarnemingen] voor mij geoorloofd is, ik weet niet wat ze met mij van plan zijn. Dat is wel mijn streven. Ook om mensen te helpen natuurlijk. Mensen die het moeilijk hebben wil ik begeleiden. Ik hoop dat ik ooit mensen mag begeleiden".

Ook Mark vertelt ons een aantal ervaringen die hij al dan niet in combinatie heeft gehad met zijn moeder Joyce. Mark is 20 jaar en studeert nog. Hij is erg met het geloof bezig, maar kan niet genoeg zijn ei kwijt in het katholieke geloof, evenals zijn moeder. De ervaringen die Mark en Joyce met ons delen, hebben niet zozeer iets te maken met buitenzintuiglijke waarnemingen, maar meer met gebeurtenissen die sceptici direct als 'toevalligheden' zouden bestempelen. Zo vertelt Mark dat hij in bed is gaan liggen met een kruis in de nacht dat zijn oom zelfmoord heeft gepleegd. Mark was nog nooit eerder met een kruis in bed gaan liggen en kon ook niet weten dat zijn oom zelfmoord zou gaan plegen. Yvon ziet dit zeker niet als toeval maar heeft dit verklaard door uit te leggen dat Mark dat niet zo maar heeft gedaan en dat hij op die manier een lijntje met boven kon leggen zodat de overgang naar 'de andere wereld' soepel zou verlopen voor de man.

---

¹³ In Blavatsky-huizen, waarvan er zich een aantal in Nederland bevinden, worden 's avonds gratis lezingen gegeven, geïnspireerd op het werk van Helena Blavatsky.

De kennis die is opgedaan tijdens de cursus, sterkt Mark en Joyce in de gedachte dat er wel degelijk meer is tussen hemel en aarde. Dat überhaupt het concept 'hemel' er niet is zoals bij de katholieken spreekt Mark erg aan. Dat onderdeel is voor hem zelfs het meest waardevol geweest, hij zegt erover:

"Ja die verschillende lagen, dat je niet gelijk vanaf hier naar de hemel gaat en bij God terechtkomt, maar dat je ook allemaal verschillende Meesters hebt. En ook met dat karma, dat je iedere keer een nieuw leven hebt en elke keer dat je terugkomt een stapje hoger komt als je goed leeft. Dat kan dus niet in het geloof en dat idee sprak me aan in de cursus. Dat was ook nieuw voor me. Ik weet niet of het echt zo in elkaar zit, maar je kunt het tegendeel niet bewijzen dus er is een grote kans dat het wel bestaat."

Uit het voorgaande is op te maken dat het goddelijke in iemand zelf zit en niet in een God buiten onszelf. Ervaringen zijn hierbij van belang omdat men zo dicht bij zijn goddelijke zelf komt en dat is het doel. Dit wordt ook wel zelfspiritualiteit genoemd. Paul Heelas zegt over zelfspiritualiteit het volgende:

"(...) the most pervasive and significant aspect of the lingua franca of the New Age is that the person is, in essence, spiritual. To experience the 'Self' itself is to experience 'God', 'the Goddess', the 'Source', 'Christ Consciousness', the 'inner child', the 'way of the heart', or, most simply and (...) most frequently, 'inner spirituality'" (1996: 19).

Aanhangers van New Age maken een onderscheid tussen hun 'gewone' zelf en hun spirituele zelf. Beoefening van New Age activiteiten is erop gericht om je spirituele zelf te vinden, te ontplooien en verlicht te raken.

Zowel in de gesprekken met Yvon als met de cursisten wordt duidelijk dat men denkt bezig te zijn met een individuele zoektocht naar het goddelijke zelf. Daarbij zijn het hebben van ervaringen, en het liefst spirituele ervaringen, van groot belang. Zonder ervaringen lijkt de mogelijkheid tot groei maar beperkt te zijn. De waarde die wordt gehecht aan zelfspiritualiteit is groot en dit kan dan ook als één van de centrale stellingen worden gezien.

§ 3.3.3 Holisme

Zelfspiritualiteit gaat er dus vanuit dat het goddelijke in het zelf zit en niet boven het zelf. Alle mensen zouden afkomstig zijn uit één goddelijke bron, waar we allemaal een sprankje van in ons hart hebben, dit is dus het goddelijke in ons zelf. In feite is iedereen dus met elkaar verbonden, en Yvon heeft aangegeven dat het ultieme doel is om ooit terug te versmelten met de oerbron.

Het onderwerp "tweelingzielen"¹⁴ dat tijdens de cursus wordt behandeld, gaat ook uit van een allesomvattend geheel. Iedereen blijkt een tweelingziel te hebben, maar deze hoeft je niet altijd tegen te komen in je leven op aarde. Mocht je je tweelingziel wel tegenkomen, dan is het nog maar de vraag of je hem ook als zodanig herkent. Hiervoor is een bepaald niveau van spiritualiteit nodig. Yvon beschrijft dat zij wel het geluk heeft om te weten wie haar tweelingziel is, waar ze dus ook indirect mee aantoonde dat zij zich op een zeer hoog spiritueel niveau bevindt. Via dromen kon zij communiceren met haar overleden vader en op een bepaald moment bleek dat zij elkaars tweelingzielen waren. Een ander voorbeeld dat ze geeft, gaat over een vrouw die in de spiegel keek en haar eigen gezicht zag veranderen in dat van haar echtgenoot. Op dat moment wist ze dat haar man haar tweelingziel was. Yvon zegt vervolgens "en dat bleek ook zo te zijn".

Ook in het idee van een Akasha kroniek waar alles wat er ooit gebeurd is ligt 'opgeslagen', wordt aangenomen dat alles met elkaar verbonden en één geheel is. Momenteel zijn alle geesten losse delen maar het beoogde doel is dat deze losse delen weer een geheel worden. De versmelting van het geheel zou volgens Yvon gebeuren als we ons allemaal van ons karma hebben ontdaan. Hieraan wordt gewerkt tijdens de vele levens die een ziel op aarde heeft. Door het karma dat iedere ziel heeft, is het leven in grote lijnen al bepaald. Alles in het leven heeft een reden en alles wordt gestuurd. Voordat een ziel op aarde komt, kiest hij bewust zijn ouders en omgeving uit om zich zodoende op de meest optimale manier te ontdoen van het karma. Dit gebeurt door middel van de ervaringen die we opdoen in ons leven. Deze karma-lessen worden niet altijd goed uitgevoerd. In het leven krijgt men daarom te

---

¹⁴ Tweelingzielen zijn twee geesten die dezelfde blauwdruk hebben, omdat ze dezelfde oorsprong hebben gehad in de goddelijke bron. Onafhankelijk van elkaar komen de zielen op aarde om aan hun karma te werken, slechts af en toe ben je tegelijkertijd op aarde en dan kom je elkaar niet eens altijd tegen. Om je tweelingziel te herkennen, moet je op een hoog spiritueel niveau zitten. Dit begrip mag niet verward worden met zielenkameraad of zielsverwant.

maken met eenzelfde soort situaties totdat men de juiste keuzes maakt en uiteindelijk de les heeft voltooid en men zich van een stuk karma kan ontdoen. Mocht de les voor de dood nog steeds niet zijn voltooid dan zal deze ziel het in een volgend leven opnieuw moeten proberen.

Naast karma heeft ook iedere ziel een opdracht. Wat deze opdracht is, blijkt uit iemands passie voor bepaalde zaken. Het maakt niet uit als je nog niet weet wat je passie is, alles wat je voor die tijd doet is niet voor niets. Door problemen aan te pakken zal je ziel groeien en je goddelijke licht groter worden. Je mag daarom ook nooit over anderen oordelen want het zou immers met karma te maken kunnen hebben. Een zwerver kan spiritueel heel ver zijn, maar als les het leven van een zwerver moeten leiden. Je komt telkens terug op aarde in een andere gedaante om lessen te leren en ervaringen op te doen, totdat je spirituele verlichting hebt bereikt. Keer op keer wordt door Yvon herhaald dat het opdoen van ervaringen, en dan gaat het hier niet zozeer om spirituele ervaringen als wel om levenservaring, heel belangrijk is. Zelf ziet Yvon haar carrière als docent op een middelbare school als leermoment voor haar uiteindelijke opdracht in het spirituele milieu.

Ook ongevraagd adviseren aan anderen is niet juist. Men moet door middel van het luisteren naar zijn goddelijke vlam zijn weg bewandelen. Met dit laatste wordt indirect ook de goedkeuring uitgesproken over de veelvuldigheid in het aanbod op de New Age markt. Je moet immers zelf bepalen wat goed voor je is, de één zal bijvoorbeeld vinden wat hij zoekt met behulp van meditatie en de ander door middel van tarot. Ook Yvon beaamt dit: "(...) ik denk dat het goed is dat er een ruim aanbod is, zodat de mens kan kennismaken en kan beslissen 'wat past bij mij?'. Toch is ze ook huiverig over de wildgroei aan spirituele activiteiten:

"Je ziet zo ontzettend veel: cursussen, workshops, weet ik welke termen er worden gebruikt, de kop op steken met soms, en ik hoop niet dat ik nou mensen ga kwetsen, een twijfelachtige achtergrond of te weinig ervaring. Ja, en daar zet ik wel eens mijn vraagtekens bij, van 'is dat wel goed?'".

Zoals gezegd heb je ervaringen niet zomaar: deze helpen je bij het pad naar spirituele verlichting. Hieruit vloeit het idee, dat toeval niet bestaat. Doordat je

ervaringen een doel hebben, hebben ook alle gebeurtenissen in je leven een betekenis. Dit geldt tevens voor alle personen die je ontmoet in je leven. Yvon is hierover tijdens het interview heel duidelijk: "Toevalligheden bestaan niet". De dingen die gebeuren hebben tot doel om bewust te worden van het goddelijke in jezelf. Dit bleek vooral tijdens de ervaring van één van ons met het lied "I AM", toen Yvon aangaf dat dit een reden had en dus absoluut geen toeval was. Dat toeval niet bestaat, komt continu naar voren gedurende de gehele cursus. Wanneer cursisten verhalen vertellen over dingen die zij hebben meegemaakt, is de conclusie altijd dat het een betekenis of bedoeling heeft gehad. Dit geldt voor ongelukken, dromen, maar ook voor spirituele ervaringen zoals contact met overledenen of engelen. Tijdens het interview stellen we Yvon de vraag of zelfs een ontmoeting met iemand in het winkelcentrum geen toeval kan zijn. Hierop zegt ze het volgende:

"Als ik toevallig onverwacht in een gesprek verwickeld raak met iemand bij de kassa bijvoorbeeld, die maakt even een opmerking of wat dan ook en dan komt er net iets meer uit dan één zin of alleen maar 'goedendag', kan dat geen toevalligheid zijn. Het kan heel goed dat die persoon net iets zegt tegen jou, ook al denkt hij gewoon een willekeurige dwarsstraat te gebruiken, waar een antwoord voor jou in zat. Precies dat is waar jij aan het denken was, of hoe moet ik dit doen of hoe moet ik dat doen. En er staat iemand naast je en die zegt iets gewoon en dat is precies wat jij nodig had. Dat kan. Of hij maakt een opmerking waardoor jij je ineens heel vrolijk voelt. Je hebt iets aan bijvoorbeeld en iemand staat naast je en die zegt ineens 'goh wat heeft u een mooie jas aan' of wat dan ook. En dat had je op dat moment net even nodig, even opbeuren. Misschien was je wel heel droevig op dat moment. En dan is het geen toevalligheid geweest, dan is hij op je weg geleid".

Tijdens de cursus blijkt dat men nog veel verder gaat in de gedachte dat toeval niet bestaat. Zo heeft Yvon op een gegeven moment zelfs gezegd dat bepaalde kinderen bij bepaalde ouders terechtkomen. Ouders zouden geestelijk gehandicapte kinderen krijgen, omdat ze dan zouden inzien hoe mooi de kleine dingen van het leven zijn. Ook zouden deze kinderen veel meer vrolijkheid uitstralen dan 'normale' kinderen. Ook in de bijeenkomst die gewijd is aan tarot wordt duidelijk dat toeval niet bestaat.

Iedereen moet de kaarten schudden om 'energie aan de kaarten te geven'. De kaart die uiteindelijk wordt getrokken is altijd de goede. Toeval bestaat niet, je trekt altijd de kaart die op dat moment voor jou geldt. De omschrijvingen van de verschillende kaarten zijn echter zo breed dat iedere uitleg wel is te plaatsen voor een persoon. Vage begrippen als "een nieuwe uitdaging", "heb vertrouwen in de toekomst" en "maak een keuze" kan iedereen wel op de één of andere manier duiden in de context van zijn eigen leven. Tijdens het trekken van de tarotkaarten blijken alle cursisten ook aan te geven dat de beschrijving inderdaad klopt of dat hetgeen waarmee ze worstelen in het leven mooi is verwoord.

Het niet bestaan van toeval blijkt ook als het onderwerp astrologie wordt besproken. Yvon snijdt op een gegeven moment zelf het onderwerp keizersnede aan en vraagt zich af of er nu kinderen worden geboren die eigenlijk met het verkeerde sterrenbeeld ter wereld komen. Iemand gaat hier ook nog op in, door te vragen hoe het dan zit met IVF-behandelingen. De oplossing voor dit 'probleem' wordt gevonden in het feit dat dit waarschijnlijk 'allemaal van bovenaf wordt geregisseerd'.

In de interviews met de cursisten kwam naar voren dat men dacht dat toeval niet bestond. Het voorbeeld in de vorige paragraaf waarbij Mark in bed is gaan liggen met een kruis om 'de hemelvaart' van zijn zelfmoordende oom te begeleiden, kan bijvoorbeeld volgens Yvon, Joyce en Mark simpelweg geen toeval zijn.

Het idee dat alles één geheel moet zijn wordt holisme genoemd. De meeste New Agers werken vanuit een holistische gedachte. "In deze ideologie gaat men ervan uit dat alle afzonderlijke delen van de mens, de wereld en het gehele universum in essentie een eenheid vormen en elkaar voortdurend beïnvloeden" (Aupers en Van Otterloo 2000). In het holistische denken wordt ervan uit gegaan dat alles als gehelen gezien moet worden en het geheel dus meer is, dan de som der delen. "Niets staat op zichzelf. Alles correspondeert met alles." (Aupers en van Otterloo 2000: 35). Voorbeelden over Tweelingzielen, de Akasha Kroniek, het bestaan van karma en het ontbreken van toeval wijzen allemaal op holisme. Het meest duidelijke voorbeeld dat ook deze cursus de holistische ideologie uitdraagt blijkt uit de doelstelling; het leggen van verbanden tussen verschillende spirituele onderwerpen. Yvon tracht er dus een geheel van te maken.

§ 3.4 Concluderend

In de voorgaande paragraaf werden drie begrippen geïntroduceerd; anti-institutionalisme, zelfspiritualiteit en holisme. Deze drie begrippen hangen logisch met elkaar samen; als men zich afzet tegen traditionele rollenpatronen en lege rituelen zoals die door de traditionele kerk worden opgelegd, zoekt men een andere manier van zingeving. Dat de cursisten allen aangeven dat ze niets of niet veel meer met het christelijke geloof hebben, is natuurlijk ook een bevestiging van anti-institutionalisme. Hoewel we dit niet met zekerheid kunnen zeggen, lijkt dit een drijfveer te zijn om op een andere manier zingevingproblemen te duiden, zoals ze nu trachten te doen met New Age activiteiten. Ze gaan op zoek naar het goddelijke in zichzelf, oftewel zelfspiritualiteit.

Wat hier zichtbaar wordt is dat de cursisten hun spirituele ervaringen gaan duiden in termen van de nieuwe kennis. Voorheen was het niet denkbaar dat er meer was tussen hemel en aarde, nu denkt bijvoorbeeld Mark te weten dat er juist heel veel lagen en verschillende Meesters¹⁵ zijn tussen hemel en aarde. Dit is wat Luhrmann en Aupers als een onderdeel zien van de interpretive drift, waarbij de drie mechanismen; interpretatie, ervaringen en legitimaties elkaar versterken en gedrieën zorgen voor een verdere inwijding in de spirituele wereld.

In de cursus wordt verteld dat iedereen afstamt van een goddelijke oerbron, en dus zou het goddelijke in onszelf zitten en niet buiten onszelf, zoals de traditionele religies pretenderen. Het afstammen van een goddelijke bron wijst op holisme. Alles is voortgekomen uit één geheel, alles hangt met elkaar samen, toeval bestaat niet en het doel is om weer een geheel te worden. Dit kan pas als iedereen zich ontdaan heeft van zijn karma en iedereen in evenwicht is op het gebied van wijsheid, kracht en liefde. Om je te ontdoen van karma en om in balans te komen is het nodig om ervaringen en met name spirituele ervaringen te hebben. Deze worden versterkt naarmate men zich meer en meer bezig gaat houden met activiteiten in het spirituele milieu.

---

¹⁵ Een Meester is een ingewijde met een zeer hoog spiritueel niveau, minstens 51 % van zijn karma is weer omgezet tot goddelijk Licht. Hij of zij is zo ver dat het niet meer nodig is om terug te keren op aarde. Hun enige doel is om de mensen te ondersteunen op hun zoektocht naar spirituele verlichting. Ze zijn vol liefde en geven geen aandacht aan zichzelf. Bekende Meesters zijn Jezus en Saint Germain.

Er kan gesteld worden dat anti-institutionalisme, zelfspiritualiteit en holisme de drie centrale stellingen zijn uit de New Age doctrine. Hoewel door sommigen, zoals Steve Bruce, wordt beweerd dat er niet eens een doctrine bestaat, blijkt wel dat er een aantal onderwerpen keer op keer terugkeren in New Age activiteiten, literatuur et cetera. Ook de cursisten zijn actief bezig met deze doctrine, zij hebben deze door middel van deze cursus of vorige cursussen aangereikt gekregen.

Hoofdstuk 4. Socialisatiemechanismen

§ 4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is gebleken dat er een centrale doctrine is waar te nemen in onze casus bestaande uit drie kernpunten; anti-institutionalisme, zelfspiritualiteit en holisme. Nu de inhoud van de New Age doctrine uiteen is gezet, volgt logischerwijs de vraag hoe deze doctrine daadwerkelijk door de cursusleidster wordt overgedragen tijdens een New Age cursus. In dit hoofdstuk bekijken we of er mechanismen te vinden zijn die wijzen op een socialisatieproces en hoe deze vorm worden gegeven door de cursusleidster.

§ 4.2 Autoriteit

De cursus begon met een voorstelronde. Yvon begint zelf en na ruim twintig minuten eindigt ze haar verhaal. Het is duidelijk geworden dat Yvon 59 jaar oud is en dat ze 25 jaar in het onderwijs heeft gewerkt als lerares Duits. Hier haalde ze niet meer genoeg voldoening uit en sinds haar 40^e weet ze wat ze op aarde doet; door middel van dromen waarin ze gesprekken heeft gevoerd met onder andere haar overleden vader is ze te weten gekomen dat ze een boek moest schrijven. Yvon houdt zich met verschillende aspecten van het spirituele milieu bezig. In 1991 werd ze geboeid door Reiki¹⁶ en in 1993 werd ze tot Reiki-Master gewijd. Dit was voor haar een transformerend proces, “maar dat is ook de bedoeling van Reiki”, aldus Yvon. Op een beurs kwam ze erachter dat ze pijn van anderen overnam. Yvon geeft ook consults met behulp van de Auro Soma kleurentherapie, wat een combinatie is van massage en esoterische oliën. Zij heeft hierin drie opleidingsgraden afgerond. Zowel het feit dat ze Reiki-Master is, dat ze al drie graden heeft in Aura Soma en dat ze al meerdere malen deze cursus heeft gegeven moet aan de cursisten bewijzen dat ze weet wat ze doet en op die manier wil ze haar status aangeven in de spirituele wereld. Gedurende de cursusavonden kan je uit haar verhaal opmaken hoe bijzonder Yvon moet zijn. Gesprekken met overledenen en met Meesters moeten blijk geven

---

¹⁶ Reiki is een natuurlijke geneeswijze, die toegepast wordt om een positieve invloed uit te oefenen op de verstoorde balans in ieder deel van de mens. Reiki wordt toegepast ter behandeling van klachten op fysiek, emotioneel, mentaal en spiritueel niveau, en eveneens ter versterking van gezondheid en welbevinden.

van een hoog spiritueel niveau, evenals het herkennen van je tweelingziel wat alleen voor spiritueel 'hoogbegaafden' is weggelegd. Met al haar verhalen over zichzelf en haar eigen kunnen, profileert ze zichzelf als de docent die boven de groep staat. Gezien de gedachte dat in het New Age milieu, zelfspiritualiteit en anti-institutionalisme hoog in het vaandel staan, is het te verwachten dat een docent zichzelf niet te veel op de voorgrond plaatst en niet als een soort voorganger de mis leidt, zoals in de kerk te zien is.

Wat betreft de eventuele aanwezigheid van een socialisatieproces is het noodzakelijk om te weten hoe cursisten Yvon zien. Wanneer ze haar slechts zien als overdrager van informatie zou het kunnen zijn dat ze de informatie van Yvon alleen aanhoren om nieuwe inzichten te krijgen en de informatie slechts in hun achterhoofd houden. In dat geval zijn er misschien meerdere bevestigingen vanuit andere kanalen nodig voordat men de stof internaliseert. Carla, Jannie en Mark zien Yvon meer als een informatiebron. Alle drie wilden meer weten over de onderwerpen die Yvon behandelt. Jannie geeft aan dat ze ook geïnteresseerd was in de manier waarop Yvon les geeft, omdat ze in de toekomst misschien zelf ook een cursus gaat geven, maar dan over haar eigen onderwerpen.

Het zou echter ook zo kunnen zijn dat cursisten de informatie overnemen en internaliseren. Een gevolg van dat de cursisten Yvon op een voetstuk plaatsen, is dat ze afhankelijk van haar worden. Yvon zegt hierover: "Ik wil absoluut vermijden dat iemand afhankelijk wordt van mij. Dat is punt één, dat is ook in de praktijk. Ze moeten nooit afhankelijk worden". Toch is er bij twee van de vijf cursisten enige vorm van afhankelijkheid ontstaan. Zij zien Yvon als een autoriteit op het gebied van spirituele zaken en nemen allerlei ideeën aan, zonder zelf er kritisch naar te kijken en deze te overdenken. Alleen al bijvoorbeeld de reden waarom Paula de cursus is gaan doen is hier een voorbeeld van, aangezien zij op zoek is naar een gids. Hiermee wordt duidelijk dat Paula op zoek is naar een persoon als Yvon waar ze vertrouwelijke informatie mee wil delen. Verder zegt Paula:

"Ik ben blij dat ik Yvon ontmoet en gevonden heb want alle boeken die zij opnoemde heb ik thuis in de kast staan. Het is een bevestiging dat ik op de goede weg zit. (...) Yvon is veel verder [dan het christelijke geloof]. Echt. Veel verder dan alle christelijke kerken. Zij heeft een bredere kijk. Wij mogen niet vergeten, dat haar begeleider Meester El Moriya niet de minste is. Zij is echt heel goed".

Het moge duidelijk zijn dat Yvon een belangrijke rol speelt voor Paula. Zij vindt het fijn om zich te omringen met mensen zoals Yvon, die duidelijk vertellen wat er gedaan moet worden en hoe dat in zijn werk moet gaan. Er kan worden gesteld dat Yvon door Paula als een autoriteit wordt gezien.

Ook uit Joyce's verhaal wordt duidelijk dat het niet blijft bij het volgen van de cursus. Ze is ten tijde van het interview voor de tweede maal het boek van Yvon aan het lezen. Ook kwam ze voorheen wekelijks bij Yvon voor een persoonlijk consult, inmiddels vinden deze consults maandelijks plaats. In het verleden heeft ook de dochter van Joyce één op één gesprekken gevoerd met Yvon. Dus op de vader na, is het hele gezin van Joyce bezig in het spirituele milieu en doen ze dit samen met Yvon. De reden waarom ze dit alles bij Yvon doen is omdat Joyce haar volledig vertrouwt en ze dit niet zo snel bij een ander zou doen, zoals ze ons vertelt. Ook bij Joyce blijkt dus afhankelijkheid van Yvon te zijn ontstaan.

De andere cursisten kijken echter ook tegen haar op, mede doordat ze zoveel kennis en ervaring schijnt te hebben. Haar positie als autoriteit op dit gebied en dan met name de erkenning door de cursisten van die autoriteit kan worden beschouwd als een mechanisme van socialisatie. Door haar positie als docent heeft Yvon de ideale positie om cursisten te beïnvloeden en kennis aan hen over te dragen.

Tijdens de bijeenkomsten was cursusleidster Yvon het grootste gedeelte van de tijd aan het woord, dit erkent ze zelf ook. Wanneer wij haar vragen of ze meer de Dr. Phil is die zegt wat de patiënt moet doen, of de psycholoog is die de patiënt laat praten, zegt ze: "Dan ben ik de Dr. Phil". Ze vertelde in de cursus over uiteenlopende onderwerpen en het werd duidelijk dat ze niet altijd even objectief was en vaak vertelde hoe zij de dingen ziet. Toen wij haar hiermee confronteerden reageerde ze als volgt:

“(…) ik heb die cursus zelf ontwikkeld dus ik denk niet dat ik helemaal objectief kan zijn. Ik ben ook nog niet volleerd, maar wie wel? Dus helemaal objectief zal het niet zijn. Maar wat ik eigenlijk heb gedaan, die 30 of eigenlijk 40 jaar, is de dingen op een rijtje zetten waardoor die verbanden meer naar voren komen. (…) Maar ik begreep er niets van in het begin. Dus als je dit soort dingen nou aanreikt, dat scheelt jaren in hun echte zoektocht, als ze echte zoekers zijn. Natuurlijk zouden ze het op hun eigen manier ook kunnen doen. Het wordt je dan ook duidelijk maar het gaat je dan alleen meer tijd kosten”.

Yvon geeft dus toe dat ze niet echt objectief is, wat inderdaad uiteraard nooit volledig mogelijk is. Toch praat ze zich hier gemakkelijk uit door te zeggen dat zij er lang over heeft gedaan om de kennis op te doen die zij heeft opgedaan. Hoewel iedereen zijn individuele pad moet volgen naar spirituele verlichting, is er in ieder geval voor Yvon dus wel degelijk een universele waarheid binnen New Age. Hierbij gaat het om de verbinding met het goddelijke in jezelf, wat dus verwijst naar de doctrine zoals eerder beschreven in hoofdstuk 3.

We vroegen Yvon ook of men door de cursus geen kennis krijgt toegediend waar hij nog helemaal niet aan toe is. Yvon:

“Dat zou kunnen, maar dan doen ze er daarna niets meer mee. Want dat hoort niet bij hun weg. In wezen gaat het om je eigen pad. Maar je eigen pad, vind ik, wordt makkelijker gemaakt als je inzichten hebt over dingen. En dat is wat ik ermee beoog”.

Er is geen reden om aan te nemen dat men inderdaad overvloedige informatie naast zich neer legt. De cursisten zullen alle kennis die hen wordt aangereikt internaliseren, ze komen immers naar de cursus om kennis op te doen. In de interviews met de cursisten hebben we hen gevraagd naar hoe ze reageren op de informatie van Yvon. Jannie zegt dat ze altijd open staat voor nieuwe dingen: “Ja natuurlijk, want dat is groeien. Groeien is belangrijk, en vaak leer je en groei je veel beter van andere gedachten als van je eigen gedachten. Want anderen kunnen je andere insteken geven.” Zelfs Jannie, die vergevorderd is in het spirituele milieu, geeft dus aan ideeën van anderen zonder problemen over te nemen.

Hoewel er maar beperkte ruimte was voor discussie, droeg 'het zonder problemen overnemen van inzichten' er ook niet aan bij, dat er überhaupt werd gediscussieerd. Wat wij zelf opmerkten was dat de discussies vaak geen echte discussies waren, maar meer bestonden uit een betoog van Yvon om ons van haar gelijk te overtuigen. Cursisten hadden af en toe hun twijfels bij verhalen van Yvon, en vroegen dan hoe zij dat allemaal wist. Meestal reageerde Yvon dan in de trant van "dat is nou eenmaal zo". Wij waren benieuwd hoe de cursisten, die daar niet met een dubbele agenda zaten, dit hebben ervaren.

Jannie die geregeld werd afgekapt tijdens haar langdradige verhalen vertelde ons dat ze dat niet erg vond. Yvon gaf ook toe dat ze dat met opzet deed om het zodoende niet ingewikkelder te maken voor de andere cursisten.

Carla had haar twijfels over de mate van discussie tijdens de cursus. Ze zegt:

"Ik had alleen sterk het gevoel dat zij ook haar waarheid helemaal heeft en daar valt ook niet aan te tornen. Zij is zo superstellig overtuigd van haar gelijk. Dat vond ik toch wel grappig. Want soms zei ze dan 'dat is gewoon zo'. Dat is dan grappig. Ik denk van ja ja dat is zo? Aan de andere kant denk ik dan ook, dat is haar waarheid, zij is daarvan overtuigd, dat is goed. Maar ze is zo stellig, misschien had ze wat meer moeten benadrukken 'neem er van mee, wat je er van mee wilt nemen' zoals bij de boeddhistische cursus. Het gaat niet alleen om haar waarheid. (...) Maar uiteindelijk ben ik psycholoog, ik heb toch de universiteit achter de rug, en dan ben je ook wel zo opgevoed van 'niets is zo maar'. Als onderzoeker, of bij een onderzoek, kan iemand wel zeggen dat het een conclusie is maar hoe zat dat onderzoek in elkaar? Dus daar kan ik dan heel weinig mee. Ja, 'dat is zo, dat is nou eenmaal zo.' Voor mij is dat dan geen afdoende antwoord".

Het gaat in dit onderzoek dus om een cursus waarbij Yvon de docent was en de cursisten de toehoorders. Een antwoord als 'dat is zo' is natuurlijk erg summier als mensen vragen hoe iets daadwerkelijk in elkaar zit. Er was geregeld de mogelijkheid om vragen te stellen, maar de ruimte voor discussie was beperkt, aangezien Yvon altijd voet bij stuk hield. Daar kon je het al dan niet mee eens zijn. Het vormen van een eigen mening wordt dan lastig, omdat je zelf niet kan afwegen of je de verklaring waarschijnlijk acht of niet.

Het idee van Yvon, dat je alleen dingen uit de cursus haalt waar je wat mee kunt, valt daarom te betwijfelen. Mensen gaan naar een cursus toe en zullen er zoveel mogelijk uit willen halen. Het zoeken naar je eigen pad, gebeurt dus niet geheel individueel maar juist de verhouding tussen de cursusleidster en de cursist is van grote invloed op de nieuwe informatie die de cursist krijgt toegediend. De mate van beïnvloeding is groot gezien de functie die Yvon inneemt. Ze heeft de functie van docent in optima forma ingevuld door de cursisten maar beperkt aan het woord te laten en voortdurend zelf aan het woord te zijn. Gezien het vraagstuk rondom socialisatie, zien wij hier ‘autoriteit’ met de daarbij komende beïnvloeding door de cursusleidster als één van de mechanismen van socialisatie.

§ 4.3 Afkeuring van gedrag

Behalve de grote invloed van cursusleidster Yvon door middel van opmerkingen en handelingen van haar kant, reageerde zij ook altijd op een bepaalde manier op het gedrag van de cursisten. Hieronder zal kort beschreven worden welk gedrag niet werd gewaardeerd door Yvon, en hoe zij hier op reageerde.

The Tube of Light¹⁷, die we aan het begin van elke bijeenkomst op dienden te zeggen terwijl we staand een kring vormden, is een voorbeeld van een methode van Yvon om de stof die werd uitgedeeld door middel van handelingen dieper door te laten dringen. Yvon vraagt op een gegeven moment of we hem inmiddels uit ons hoofd kennen en laat duidelijk merken dat ze teleurgesteld is, als dit niet het geval blijkt te zijn. Het opzeggen van de mantra en het luisteren naar haar is niet meer voldoende. De mantra zou nog beter zijn werk kunnen doen als je hem uit je hoofd kan opzeggen. Blijkbaar moet men ook actief meedoen, en is dat het gewenste gedrag. Wanneer we de mantra uit ons hoofd zouden kennen, is de kans ook groter dat we deze handeling zelf ook thuis zullen uitvoeren.

Afkeuring door Yvon blijkt ook als Carla vertelt dat ze de stof wel snapt maar niet de verbanden kan leggen tussen de verschillende onderwerpen. “Ik snap de verhalen over de geest en de ziel en ook de uitleg over astrologie en tarot maar wat de link is tussen deze onderwerpen, is me niet duidelijk”. Yvon reageert verbaasd door te

---

¹⁷ The Tube of Light is een mantra die je staand en met je handen open in de lucht opzegt waarbij je één wilt worden met het violette licht en het goddelijke.

zeggen: "Oh, heb je dat verband nog niet gezien?". Het doel van de cursus is het leggen van verbanden en het wordt niet gewaardeerd wanneer een cursist in de vijfde bijeenkomst aangeeft deze verbanden nog steeds niet te zien. Het is dus duidelijk de bedoeling dat de cursisten vooruitgang boeken en het vooraf gestelde doel van de cursus bereiken.

Ook passief gedrag wordt afgekeurd. Dit blijkt regelmatig wanneer Mark niet meedenkt. Tijdens bijeenkomst vijf mogen we roepen wat de functies zijn van de engelen. Mark zegt niets en Yvon spoort hem aan en zegt op een toon van een juffrouw "Mark, doe eens mee!". Een lakse, ongeïnteresseerde of dommige houding wordt niet gewaardeerd omdat dit niet ten goede komt aan het verhaal dat Yvon over probeert te brengen. Tijdens het interview met Mark bleek dat hij dit zelf ook had opgemerkt: "Yvon zei dan ook een keer van: 'zing eens mee Mark'. Maar ik ga niet iets zeggen waar ik niet achter kan staan, als ik niet weet wat ik zeg."

Wanneer cursisten tegen Yvon ingaan wordt dit afgekapt. Een voorbeeld hiervan is dat we moeten luisteren naar een mantra in het Sanskriet. Carla merkt op dat we nu ook geen flauw idee hebben waar het over gaat, terwijl dit de kritiek was van Yvon op het rozenkrans bidden. Yvon is niet blij met deze opmerking en zegt dat we dit wel weten, want dat kunnen we opzoeken in het bijbehorende boekje. Vervolgens laat ze merken dat we stil dienen te zijn en moeten luisteren.

Wanneer men niet actief meedeed gedurende bijeenkomsten kon er worden gerekend op een verwijt van Yvon. Ook ging zij ervan uit dat men de uitgedeelde teksten goed had bestudeerd of zelfs uit het hoofd kende. Dit bleek lang niet altijd het geval te zijn, waarop Yvon teleurgesteld reageerde. Mensen die tegen Yvon ingingen met gegronde argumenten werden afgekapt. Hieruit valt af te leiden dat Yvon het erg belangrijk vindt dat cursisten de stof die zij predikt internaliseren. Door de cursist er herhaaldelijk op te wijzen dat de huidige manier van doen niet de juiste is, tracht de cursusleidster dat ongewenste gedrag af te leren. Het afkeuren van gedrag wijst op een tweede mechanisme van socialisatie. Dit mechanisme hangt natuurlijk sterk samen met de goedkeuring van gedrag, daar gaat de volgende paragraaf over.

§ 4.4 Goedkeuring van gedrag

Hoewel Yvon duidelijk niet geamuseerd was ten tijde van ongewenst gedrag, kwam vele malen vaker aan het licht dat goed gedrag beloond werd. De andere cursisten gingen hier vrijwel altijd in mee, waardoor men positief in de schijnwerpers kwam te staan. Goed gedrag, opmerkingen of ‘goede’ vragen worden door Yvon gewaardeerd. Het begint al vrij snel. Mark en wij als onderzoekers zijn relatief jong en worden geprezen voor het feit dat wij op jonge leeftijd al open staan voor spiritualiteit. “Daar hebben jullie de rest van jullie leven profijt van” zegt Yvon een aantal keer. Wanneer één van ons tijdens de tweede bijeenkomst vertelt dat ze heeft gedroomd over de mantra “I AM” laat Yvon duidelijk merken dat het goed is om ervaringen te hebben. Diezelfde bijeenkomst maakt één van ons nog een aantal opmerkingen waar Yvon gelukkig mee is. Op een bepaald moment zegt ze: “Heel goed! Jij gaat de verbanden al aardig zien!”. Aangezien het doel van de cursus is om verbanden te zien, heeft Yvon waarschijnlijk het idee dat deze cursist dit al aardig begint te bereiken. Dit blijkt ook als Jannie een opmerking maakt over de lengtemaat el en de goddelijke benaming El. Jannie vertelt dat de ark van Noach gebouwd zou zijn met behulp van de lengtemaat. Yvon waardeert deze opmerking en zegt het leuk te vinden dat Jannie zo actief meedoet en verbanden gaat leggen.

Yvon vraagt vaak aan Mark of hij het snapt. Dit is inderdaad niet altijd het geval. Wanneer het gesprek over passies gaat, vertelt Mark dat hij iets met veiligheid wil gaan doen. Yvon ziet haar kans schoon om hem hiervoor te prijzen, “het helpen van anderen is een heel mooi ideaal”. Yvon helpt zelf ook anderen met haar cursus en haar Aura Soma praktijk en dit zou aangeven dat dit haar roeping is. Hoewel iedereen zijn eigen opdracht heeft, lijkt het erop dat het toch wel mooi zou zijn als iedereen anderen zou helpen. Dit blijkt ook tijdens het interview met Yvon, wanneer we haar vragen naar haar mening over spiritualiteit. Eerst zegt ze dat spiritualiteit te maken heeft met het voelen van het goddelijke, later komt ze hier op terug en zegt ze dat het eigenlijk allemaal gaat om naastenliefde:

“Neem bijvoorbeeld een humanist, dat zijn mensen die de mens centraal plaatsen en ook geen God in hun leven hebben. Maar het zijn over het algemeen wel mensen die heel goed omgaan met andere mensen. Dus heel mededogend zijn, veel voor anderen over hebben, en dan denk ik dat je het goed doet.”

Dat Yvon naastenliefde zeer positief waardeert blijkt ook wanneer ze zegt dat dit volgens haar het kernelement is van alle religies: "(...) de basisgedachte is altijd gelijk; 'heb uw naasten lief'".

Carla kent als eerste de mantra The Tube of Light uit haar hoofd. Zij krijgt daarom waardering voor haar goede gedrag. Ook één van ons krijgt een goedkeuring door uit te leggen waar de drie kleuren van de goddelijke vlam voor staan. Wanneer er een opmerking wordt gemaakt over het verband tussen astrologie en tarot reageert Yvon met "klopt, je hebt helemaal gelijk". Hoewel ze Jannie in de derde bijeenkomst een aantal keer flink terecht wijst, is Yvon enorm verrast als Jannie op een zeer moeilijke vraag het goede antwoord weet te produceren en roept tot twee keer toe "wat goed van jou!".

Na de les over de tarotkaarten blijkt in de loop van de daaropvolgende week de voorspelling van de kaart voor één van ons te kloppen. Als beloning voor het vertellen van dit verhaal mag zij als enige de bijeenkomst er na nog een tarotkaart trekken. In de vijfde bijeenkomst mocht iedereen weer een kaart trekken maar alleen zij kreeg een persoonlijke uitleg van Yvon. De anderen moesten zelf in het boekje opzoeken wat hun eigen kaart betekende. Ook in de pauze van de zesde bijeenkomst krijgt ze weer extra aandacht. Alleen aan haar wordt gevraagd welke Meester haar aanspreekt en wederom mag ze een tarotkaart trekken. De lesstof in de praktijk ervaren, resulteert in een positieve beoordeling door Yvon en vervolgens in extra aandacht. Hierdoor wordt de druk verhoogd om ervaringen te hebben en de lesstof te internaliseren.

Yvon vindt het erg fijn wanneer cursisten dingen toevoegen aan haar verhalen waardoor deze bevestigd worden. Dit blijkt onder andere wanneer Yvon iets vertelt over Pallas Athene, maar een beetje in de knoop raakt omdat ze er eigenlijk niet zoveel van af weet. Eén van ons redt haar uit deze situatie door wat extra informatie over Pallas Athene toe te voegen die het verhaal van Yvon bevestigt. Yvon is blij met opmerkingen die haar verhaal bevestigen, omdat hieruit blijkt dat mensen geloven in haar verhalen en ook de andere cursisten zo overtuigd kunnen worden. Dit blijkt ook wanneer Yvon vertelt dat engelen echt bestaan en mensen helpen de goede weg te vinden. De cursisten twijfelen enigszins aan dit verhaal, maar wanneer Joyce vertelt over een ervaring die ze in Oostenrijk heeft gehad toen ze de weg kwijt was, waarbij waarschijnlijk engelen hebben geholpen de juiste weg te vinden, neemt de

geloofwaardigheid van het bestaan van engelen toe. Ook Carla beweert altijd al omgeven door engelen te zijn. Yvon waardeert deze opmerkingen omdat ze haar verhaal bevestigen en de andere cursisten ervan overtuigen dat ze de waarheid spreekt.

Yvon probeert dus iedereen te prijzen als er goed gedrag wordt vertoond, al is dat bij bijvoorbeeld Mark en Paula moeilijker omdat eerstgenoemde het niet allemaal lijkt te snappen en Paula nauwelijks iets zegt tijdens de bijeenkomsten. Goed gedrag houdt in dat de cursisten laten blijken dat ze de gepresenteerde ideeën begrijpen en geloven. In de laatste les bespreken we mantra's. Yvon weet dat Paula ook wel eens mantra's opzegt en vraagt haar deze op te zeggen. Paula is daar erg terughoudend in omdat het een persoonlijke mantra is. Yvon vertelt dan dat persoonlijke mantra's niet altijd persoonlijk zijn, dat zou maar een fabeltje zijn. Zelf zegt ze dit ook wel eens meegemaakt te hebben. Paula laat zich hierdoor overtuigen en zegt uiteindelijk in het Pali, een heilige taal, haar mantra op waarvoor ze uitvoerig geprezen wordt. Het gesprek gaat verder over dit onderwerp en Yvon vraagt Paula voortdurend om bevestiging waarmee ze indirect ook haar waardering voor Paula's kennis uitspreekt.

Kort samengevat blijkt dat Yvon waardering heeft voor mensen die actief meedoen, die haar verhalen bevestigen, mensen die haar vragen correct beantwoorden en die zelf met ervaringen komen die als voorbeeld dienen voor de behandelde stof. Ook wanneer blijkt dat men dichter bij de vooraf gestelde doelen van de cursus komt is Yvon in haar nopjes. Dit is te zien wanneer mensen zich bewust worden van zichzelf en het spirituele, wanneer zij verbanden zien en wanneer zij goed proberen te leven en hun naasten lief hebben. Hoewel Yvon dit zelf onder de noemer "inzichten geven" brengt, kunnen we vaststellen dat ze door middel van haar daadwerkelijke gedrag gedurende de cursus ook bepaalde waarden, normen en handelingen op de cursisten probeert over te brengen. Dit kan worden beschouwd als een derde mechanisme van socialisatie, wat zoals ook al eerder is opgemerkt, samenhangt met het mechanisme van het afkeuren van gedrag.

§ 4.5 Concluderend

De drie mechanismen, te weten; autoriteit, afkeuring van gedrag en goedkeuring van gedrag hangen in meer of mindere mate onderling met elkaar samen en versterken elkaar. Yvon wordt door de meeste cursisten als autoriteit gezien op het gebied van spirituele zaken. Bij een tweetal gaat dat zover dat er een vorm van afhankelijkheid lijkt op te treden. Yvon tracht de cursisten te beïnvloeden door de rol die zijzelf vervult tijdens cursus. Ze beoogd mensen vrij te laten in wat ze zelf mee willen nemen, maar tijdens de cursusbijeenkomsten gedraagt ze zich hier niet naar. Argumenten ontbreken soms en ze doet lastige vragen af met 'dat is gewoon zo'. Door haar rol als docent op die manier in te vullen maakt ze gebruik van haar positie, en mede omdat de cursisten haar toch al zien als een autoriteit, zijn zij een gemakkelijke prooi voor beïnvloeding. Voortdurend het woord voeren en maar beperkt open staan voor andere ideeën, getuigt niet van een gelijkwaardige verhouding tussen docent en cursist.

De combinatie van het af- en goedkeuren van specifiek gedrag werken op elkaar in. De cursusleidster ziet graag de ene handeling verdwijnen ten koste van een nieuw aan te leren handeling. Door bepaald gedrag juist goed- of af te keuren, probeert ze dit te bewerkstelligen.

Gezamenlijk onderbouwen deze mechanismen de aanwezigheid van een socialisatieproces. Dit proces zal per individu verschillen, want dit hangt af van iemands persoonlijke geschiedenis en dat is waar het volgende hoofdstuk over gaat.

Hoofdstuk 5. Invloed van de mechanismen

§ 5.1 Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk is een drietal mechanismen besproken die allen bijdragen aan het socialisatieproces. Uit de bijbehorende data bleek ook al dat de verschillende cursisten verschillend reageren op deze mechanismen. Met andere woorden, de mate van socialisatie verschilt per individu. In dit hoofdstuk gaan we op zoek naar een verklaring voor dit verschil. Daarbij wordt met name gekeken naar iemands achtergrond, hoe men achteraf aangeeft veranderd te zijn en of en hoe men van plan is verder te gaan na de cursus. Tot slot van dit hoofdstuk wordt er ook nog ingegaan op de aanwezigheid van een collectief socialisatieproces.

§ 5.2 Spirituele carrière

De cursisten hebben elk al een eigen carrière achter de rug op het spirituele pad. Het bleek echter dat de cursisten ook al uit eerdere cursussen, workshops of andere bezigheden aspecten hadden overgenomen. Een voorbeeld van Carla: ze geeft aan uit eerdere cursussen bepaalde perspectieven over hoe je tegen zaken aan kunt kijken te hebben overgenomen. Ze zegt:

"Bij die boeddhistische cursus en praktische filosofie heb ik heel veel dingen geleerd. Je blijft natuurlijk wel dezelfde die je bent maar door die cursussen verandert wel de manier waarop je naar dingen kijkt en hoe je met dingen omgaat. Zo is het leven altijd druk, er moeten altijd dingen gedaan worden, je zit nooit stil, ik ben altijd actief en moet bezig zijn. En dan heb ik bij de boeddhisten wel geleerd over 'actieve luiheid'. Dat betekent dat je als je lekker actief bent, dat je dan lekker niet hoeft na te denken. Niet bij je eigen geweten komen. Rennen maar, blijven rennen, maar nooit eens naar je zelf kijken en nooit eens jezelf afvragen 'heb ik nou wel goed geluisterd?'. Dat heb ik daar wel geleerd en dat probeer ik ook toe te passen".

Dus naast het aanleren van nieuwe dingen tijdens de cursus van Yvon, neemt iedere cursist een rugzak met bagage mee uit eerdere activiteiten. Dit zal van invloed zijn op de mate waarop men wordt gesocialiseerd. Om te kijken wat voor invloed de cursus heeft gehad op de cursisten, en wat dit betekent voor hun spirituele carrière, wordt er in de volgende paragraaf ingegaan op de overname van jargon, gebruiken en ideeën.

§ 5.3 Overname van jargon, gebruiken en ideeën

Het kopiëren van de specifieke taal van een groep, het jargon, wordt al snel duidelijk als iedereen woorden als ‘lijntjes met de kosmos’, mantra, godsvonk, karma en dergelijke gebruikt tijdens de interviews.

Het overnemen van gebruiken werd deels gedwongen tijdens de bijeenkomsten en daarna stond je vrij om deze zelf toe te passen in je leven. Tijdens de bijeenkomsten werden we bijvoorbeeld geacht om mee te doen met het opzeggen van The Tube of Light, het opbrengen van Auro Soma geuren op onze polsen en het aanbrengen van een zogenaamde beschermingslaag rondom het lichaam.

Het bleek dat Jannie niet al te veel dingen had overgenomen uit de cursus. Dit had niet te maken met dat ze de cursus niet goed vond, maar ze heeft hier de volgende reden voor:

“(…) dat komt waarschijnlijk omdat ik natuurlijk al heel veel weet en omdat ik daar ook heel erg achter sta, en me daar heel veilig en harmonieus in voel. Dus waarom zou ik het anders doen, als ik me goed voel in wat ik doe? Maar het is wel zo als ik op een gegeven moment denk van ‘hé, dat is een uitgangspunt dat vind ik beter als dat van mezelf’ dan zal ik hem altijd volgen”.

Jannie heeft uit deze cursus dus geen gebruiken overgenomen, maar geeft direct toe er wel open voor te staan. Ook blijkt dat veel van de handelingen die ze thuis uitvoert ook in de cursus aan bod komen. Deze heeft ze geleerd in één van de eerdere cursussen die ze heeft gevolgd of uit boeken die ze heeft gelezen.

Wat betreft het overnemen van gebruiken spant Paula de kroon. Zij vertelt dat ze iedere dag om 5.00 uur opstaat en dan begint met mediteren en het opzeggen van The Tube of Light.

"De stof vond ik geweldig, alles was prima. Er zijn zelfs dingen die we hebben meegekregen, die ik toepas. Ik pas The Tube of Light dagelijks toe. Dat doe ik naast mijn meditatie. (...) Vanaf het moment dat we dat blaadje kregen, zeg ik het op. En al die dingen die we hebben gekregen neem ik door. Dan zie ik ook wat belangrijk is voor mij. Bijvoorbeeld als ik op reis ga, dan zeg ik wat ze ons heeft meegegeven, The Traveling Protection van Lord Michael¹⁸. Dat zijn bepaalde dingen die ik meeneem".

Het aanvaarden van ideeën wordt pas duidelijk tijdens de interviews, gezien de geringe ruimte voor discussie tijdens de bijeenkomsten. Een voorbeeld hiervan is het niet bestaan van toeval, wat meerdere malen werd benadrukt tijdens de cursus. Alle cursisten blijken daar op de één of andere manier in te geloven. In hoofdstuk drie is hier ook al een voorbeeld van gegeven maar uit het volgende citaat van Joyce blijkt dat Yvon hier haar aandeel in heeft gehad. Omdat Yvon vindt dat toeval niet bestaat, is het zo. In het interview vertellen Mark en Joyce over een vriend van de familie die onlangs het plan had om euthanasie te plegen. Mark: "Nee toeval daar geloof ik niet in, alles heeft wel een betekenis." Joyce zegt hierover:

"(...) Nou en toen stonden wij samen in de gang te snikken, en toen had hij [Mark] die ketting om met dat kruis. Toen zei ik ineens, 'zal ik dat anders aan hem geven, zodat hij vannacht...' want je zal maar de hele nacht door moeten terwijl je weet dat je morgen doodgaat. Echt bewust hè, zo van 'morgen om twaalf uur dan'. Kijk als jij in een soort comatoestand bent is het wat anders. Dus wij gaven hem die ketting, zodat hij misschien wat minder eenzaam zou zijn die nacht. Want als mens ben je op zo'n moment zo eenzaam, ook al staan er mensen om je heen, je bent dan toch echt heel alleen. Jij bent toch wel degene die de stap moet zetten. Dus we lopen terug naar hem en we geven hem dat kruis, en hij pakt het in zijn handen. Toen zijn we allebei weggelopen omdat we het allebei niet langer aan konden zien. En de volgende ochtend wisten wij dat de dokter zou komen en dat het zou

---

¹⁸ Dit is een spreuk die men ter bescherming op dient te zeggen voordat men op reis gaat. Yvon vertelt dat deze spreuk haar zelf een keer heeft behoed voor een ernstig ongeluk, door het vooraf opzeggen van de spreuk had de man die ze aanreed slechts een paar schrammen.

gebeuren. Dus wij gaan thuis met zijn vieren in de kamer zitten, met een foto van hem en een kaarsje aan. En dat was heel bizar, want we wisten dat het elk moment kon gebeuren. Nou we gaan naar buiten toe, we doen de achterdeur open, en toen komt de zoon van hem naar ons toe lopen en die zegt 'mijn vader heeft besloten om het niet door te laten gaan'. Zelfs dan kan je nog geen blijheid voelen, het is gewoon niet te bevatten wat er dan in je omgaat. (...)Dat is geen toeval. Als je daar gevoelig voor bent en open voor staat dan zie je dat soort dingen (...) toevalligheden bestaan niet, dat zijn dingen die gewoon zo gebeuren, dat zegt Yvon ook".

Dit citaat laat mooi zien dat de gedachte dat toeval niet bestaat wordt overgenomen door de cursisten. Joyce zegt dat Yvon dat zo ziet, maar het is duidelijk dat ze deze gedachte ook zelf heeft geïnternaliseerd. Voor de cursus was Joyce nog niet echt bezig met spiritualiteit en had ze meer met het katholieke geloof, waarin het idee dat toeval niet bestaat geen prominente rol speelt. Het is duidelijk dat Joyce dankzij de cursus haar ervaringen beter kan duiden door de kennis die ze heeft opgedaan, zoals het idee dat alles een betekenis heeft en toeval niet bestaat.

Wanneer Yvon vertelt dat kabouters echt bestaan wordt dit niet door alle cursisten geloofd. De zeer spirituele Jannie kon het zelfs niet geloven, al zei ze dan weer wel:

"Ja wat me het meest is bijgebleven, omdat ik daar niet in geloof, zijn de kabouters en de trollen en de elfjes. Daar kan ik echt helemaal niets mee, maar ik vond dat wel een heel mooie ervaring. Want als je in iets niet gelooft, als het in jouw wezen niet past, dan vind ik het juist een uitdaging om eens te kijken van 'wat voel ik daar dan bij', 'wil ik het eventueel toch wel geloven' en 'kan ik er dan toch wat mee'. (...) Ik vind het mooi dat er mensen zijn die er wel wat mee kunnen en het is niet aan mij om te zeggen of dat wel of niet bestaat".

Joyce en Mark gaan niet expliciet in op de vraag over de kabouters, maar uit Joyce's verhaal wordt duidelijk dat ze wel gelooft dat er andere entiteiten zijn in een andere dimensie. Ze zegt:

"Over die kabouters heb ik wel eens eerder wat op televisie gezien van mensen die daar mee bezig zijn, dus het klonk mij niet vreemd in de oren, dat er toch mensen zijn die toch bepaalde dingen zien. Ik merk het ook met onze kat. Van de week liep onze kat door het huis, hij liep te miauwen en mijn dochter werd helemaal gek van dat beest. Toen zei ze op een gegeven moment: 'laten jullie dat beest nou eens met rust!'. En inderdaad, toen was het afgelopen. Toen werd hij rustig en miauwde hij niet meer. Dus het is toch dat die kat dingen ervaart en voelt. Katten schijnen daar extra gevoelig voor te zijn".

Paula gelooft in kabouters hoewel ze zelf nog nooit kabouters gehoord of gezien heeft:

"Maar als je ziet wat er allemaal is, en als je er open voor staat. Ik heb de kracht nog niet om echt open te staan om het te kunnen zien. Maar toch voel je dat er iets is (...) het moet kunnen bestaan. Ook in de Esseense lessen hebben we het daar over gehad. We hebben het toen over de Pritoe en Pritiwi gehad. Dat zijn de mannelijke en vrouwelijke hoofdkabouters, een soort koning en koningin. En die hebben het overzicht van wie zijn werk goed doet. En daardoor weet ik dat ze bestaan. We hebben wel eens in het Kralingse Bos gewandeld en dan zie je ook allerlei verzamelingen paddenstoelen. Een vriendin met wie ik toen was zei toen dat de grote paddenstoel de troon van Prito en Pritewi was. Ik dacht eerst nog, wat een onzin. Maar zij kan het zien! Ze liet me toen ook stil zijn en ik moest toen luisteren. Maar ik hoorde alleen de wind. Dat komt weer door de muur die om mij heen zit. Want anders had ik dus meer kunnen horen."

Dus hoewel Paula de kabouters niet kan zien en niet kan horen, gelooft ze wel dat ze bestaan. We kunnen stellen dat Paula en Joyce de verhalen over de kabouters en andere vreemde wezens echt geloven. Nadat ze het een keer op televisie of van een vriendin hebben gehoord, bevestigt Yvon deze verhalen nog eens waardoor eventuele twijfels worden weggenomen. Hoewel Jannie op dit moment niet veel kan met het idee dat kabouters zouden bestaan, zegt ze er voor open te staan en het serieus in overweging te nemen. Al met al is het dus duidelijk dat cursisten sowieso

het jargon overnemen en sommigen bepaalde gedragingen en activiteiten uitvoeren. Nog belangrijker is dat alle cursisten bepaalde ideeën voor een groot deel of zelfs helemaal overnemen. Deze ideeën waren voor de meeste cursisten nieuw. Dit betekent dat de cursisten de betreffende ideeën, zoals dat toeval niet bestaat, hebben overgenomen uit deze cursus.

§ 5.4 Doelstellingen van de cursisten

De cursisten doen om uiteenlopende redenen mee met de cursus. Paula is 65 jaar, ze heeft altijd gewerkt als directiesecretaresse maar werkt nu al een aantal jaar niet meer. Ze is in Indonesië geboren en is 1969 naar Nederland gekomen. Ze heeft al heel haar leven spirituele ervaringen en werd daarbij begeleid door een boeddhistische monnik. De reden waarom Paula meedoet aan de cursus is:

“(…) eigenlijk omdat ik iemand zocht bij wie ik terecht kan als ik tegen een hek aanloop. Ik heb geen echte begeleider meer, omdat de monnik is overleden. Hij is niet meer en kan niet meer tegen me zeggen: ‘Paula, kijk even terug, kijk hier naar, dat heb je verkeerd gedaan’ of ‘kijk eens wat je gedaan hebt en wat voor fiasco je hebt aangericht’. En ik zoek iemand die me dan kan terugroepen en dat is nu Yvon. Ik ben die spirituele lessen van haar gaan volgen, omdat ik naar haar werd getrokken. Ik ging surfen op het internet en Yvon sprak me aan. Toen ben ik bij haar thuis geweest en heb ik met haar gesproken. En van mijn kant voelde ik dat zij mij moest begeleiden, ik weet niet of Yvon dat ook zo voelt”.

Paula is dus duidelijk op zoek naar iemand die haar kan helpen bij problemen. Yvon heeft in ieder geval niet de intentie om mensen met problemen in de cursus op te vangen. Ze zegt:

“Ik denk die mensen er misschien wel tussen zitten, maar ik denk dat het dan verstandiger is om gewoon één op één sessies te doen en niet in de groep. Want mensen komen om iets te leren en niet om het probleem van een ander continu te horen”.

Carla is 53 jaar en werkt als parttime peuterleidster. Ze heeft voor deze cursus al een aantal boeddhistische cursussen gevolgd en ze leest erg veel over spirituele zaken. De beweegredenen van Carla om de cursus van Yvon te volgen beschrijft ze als volgt:

"De cursus van Yvon begon ik te volgen omdat ik eigenlijk wel weer een tijd bezig ben met religieuze spirituele zaken. En het is zo'n grote warwinkel, voor mijn gevoel. Dan denk ik, allerlei wijze mensen hebben wat gezegd en ik dacht toen dat ik eigenlijk eens een cursus moest volgen die al die puzzelstukjes eens keurig bij elkaar voegt en zegt 'dit is het nou gewoon'".

Joyce is 50 jaar en heeft altijd in de kinderopvang gewerkt. Ze heeft twee kinderen, die ook beide geïnteresseerd zijn geloof en spiritualiteit. Ze wist niet hoe ze spirituele ervaringen met overledenen in haar omgeving die moest duiden, dit was voor de reden om de cursus te volgen. Als katholiek kan ze deze ervaringen niet plaatsen en daarom is ze op zoek gegaan naar handvatten om een aantal zingevingvraagstukken te duiden. Hetzelfde geldt voor Mark, de zoon van Joyce, hij is twintig jaar en studeert. Ook hij miste iets in het katholieke geloof, was nieuwsgierig en wilde meer kennis opdoen. Op die manier kan hij later op zijn gemak over het leven nadenken en verschillende invalshoeken meenemen, zoals hij zelf aangaf.

Jannie is al een aantal jaar actief in de spirituele wereld; ze volgt cursussen, bezoekt lezingen en leest veel. Dit alles om meer kennis op te doen om zodoende een boek te kunnen schrijven. Zoals ze het zelf noemt heeft Jannie een 'lijntje met de kosmos' waardoor ze veel doorkrijgt vanuit 'de andere wereld'. Zij besloot de cursus te volgen omdat ze meer wilde weten over de Meesters, en vond het jammer dat deze uiteindelijk niet uitvoerig besproken zijn. Ook wilde ze eens zien hoe Yvon lesgeeft, omdat ze later misschien zelf dingen die ze van boven door krijgt met anderen wil delen.

Op Jannie na, blijken alle cursisten zingevingsproblemen te hebben. Deze proberen ze door middel van de cursus op te lossen. Dit is opvallend, aangezien Yvon aangeeft dat de cursus slechts bedoeld is om inzichten te krijgen en geen persoonlijke problemen behandelt, zie paragraaf 3.2. Het gegeven dat men toch met zingevingsproblemen naar de cursus komt, laat zien dat men niet alleen inzichten wil vergaren, maar nieuwe kennis wil opdoen om deze problemen te duiden.

§ 5.5 Na afloop

Idealiter zou de afronding van de cursus moeten leiden tot de realisatie van de doelstellingen die de cursisten vooraf hadden. In de praktijk blijkt dit niet altijd het geval. Carla is daar heel duidelijk in. De cursus gaf haar "er eerder nog een puzzelstukje bij, dan dat de puzzel in elkaar ging passen." Over dit niet gerealiseerde doel is ze niet teleurgesteld want ze probeert nu zelf de puzzel compleet te maken. Hoewel dit natuurlijk ook de bedoeling is vanuit het New Age gedachtegoed, om zelf je spirituele pad te bewandelen, had ze graag iemand gehad die het meer één geheel had gemaakt.

Paula beschrijft waarom haar doel wel is gerealiseerd:

"(...) tijdens de lessen krijg ik bepaalde hintjes van haar. Onbewust, maar de woorden die zij sprak, bleken iedere keer te gaan over dingen waar ik mee zat. En als dat dan was, dan wist ik al precies wat ik moest doen. Eén woord van haar is genoeg voor mij".

De algemene indruk van Joyce en Mark was dat zij de vragen die ze niet konden beantwoorden met het katholieke geloof, nu enigszins beter kunnen beantwoorden met wat ze op de cursus hebben geleerd. Joyce komt ook buiten de cursus om bij Yvon thuis, voor één op één sessies. Door gesprekken met Yvon wilde ze "(...) rust en dingen een plek geven. Puzzelstukjes in elkaar leggen, alles bij elkaar. En zij is iemand die ik ken, dat zou ik niet zo maar bij een vreemde doen".

Jannie had slechts interesse in de stof maar had geen duidelijk te omschrijven doelstelling.

De realisatie van deze doelstellingen is voor de één succesvoller verlopen dan voor de ander. Vier van de vijf cursisten kwamen naar de cursus met

zingevingproblemen, maar deze problemen zijn niet voor iedereen opgelost. Hoe meer men de ideeën uit de cursus heeft geïnternaliseerd, hoe meer de zingevingproblemen zijn opgelost. Paula heeft de ideeën volledig overgenomen en hierdoor ook haar problemen opgelost. Joyce en Mark hebben sommige ideeën overgenomen en kunnen hun vragen nu iets beter beantwoorden. Tot slot heeft Carla bijna niets uit de cursus aangenomen, en zit met nog precies dezelfde problemen als voordat zij aan de cursus begon.

Gezien het socialisatievraagstuk met de daarbij behorende mechanismen, is het nodig om te bekijken of men doorgaat met zijn spirituele pad en vooral hoe dit pad er voor de cursist uit gaat zien. Een cursist heeft drie opties; men gaat door met de vervolgcursus, men gaat een ander soort activiteit doen of men stopt met spirituele activiteiten. Als men voor de laatste optie zou kiezen, zou er geen sprake zijn van socialisatie. Wanneer er een doctrine overgedragen zou zijn, zou men niet uit het spirituele milieu stappen, maar overtuigd zijn van de juistheid van de nieuwe leefstijl waarbij men het goddelijke in zichzelf probeert te vinden. Wanneer men stopt met het werken aan zijn goddelijke zelf, blijkt dat er geen socialisatie heeft plaatsgevonden.

Carla was erg duidelijk, ze gaf toe dat ze er over na had gedacht tussentijds te stoppen, dus de vervolgcursus was voor haar in ieder geval geen optie. Ook vond Carla het cursusgeld¹⁹ vrij hoog. Ze gaf wel aan misschien iets anders te gaan doen: "Maar ik wil nog steeds wel een cursus gaan doen, alleen denk ik dat ik een andere lijn in moet. Iets actievers, qi-gong, tai-chi of juist met chakra's gaan werken. Met mijn eigen energiebanen toch meer".

Jannie, die moet leven van een uitkering, vond het ook erg veel geld en gaat in ieder geval niet meteen de tweede cursus volgen. Ze blijft natuurlijk wel aan haar boek werken waarvoor ze veel leest en op het internet informatie zoekt. Daarnaast vertelde ze ons ook over het Blavatsky-huis, waar ze voortaan weer naar toe zal gaan omdat die bijeenkomsten nagenoeg gratis zijn.

Mark gaf te kennen dat hij de cursus best leuk had gevonden, maar vanwege zijn studie niet deel 2 ging volgen. Misschien zou hij het ooit in de toekomst nog gaan doen. Joyce was ook niet overtuigd van deel 2, zij ziet Yvon nog maandelijks en leest momenteel veel boeken over de verschillende onderwerpen.

---

¹⁹ Het cursusgeld voor het eerste gedeelte was € 185,- en voor deel 2 wordt € 200,- gevraagd, evenals voor deel 3.

Paula is enthousiast over de vervolgcursus, en wil dus in elk geval verder gaan in het spirituele milieu. Ze had ten tijde van het interview al vragen bedacht, die ze wil gaan stellen tijdens de vervolgcursus terwijl het nog minimaal vier maanden duurt voordat deze van start gaat. Aan het eind van het interview vroeg zij of wij wilden doorgaan. Wij gaven aan te twijfelen, om niet uit onze rol te vallen. Zij antwoordde daarop: "Jullie zijn dom als jullie dat niet doen". Ook kregen we van haar het aanbod om met haar te komen praten als we vragen hadden.

Wat dus opvalt, is dat hoewel alleen Paula en misschien Joyce de vervolgcursus zullen gaan volgen, iedereen in ieder geval wel verder gaat in het spirituele milieu. Niemand kiest dus voor de derde optie, het stoppen met spirituele activiteiten. Men is er van overtuigd dat het bezig zijn met spiritualiteit leidt tot iets goeds, wat dat dan ook moge zijn.

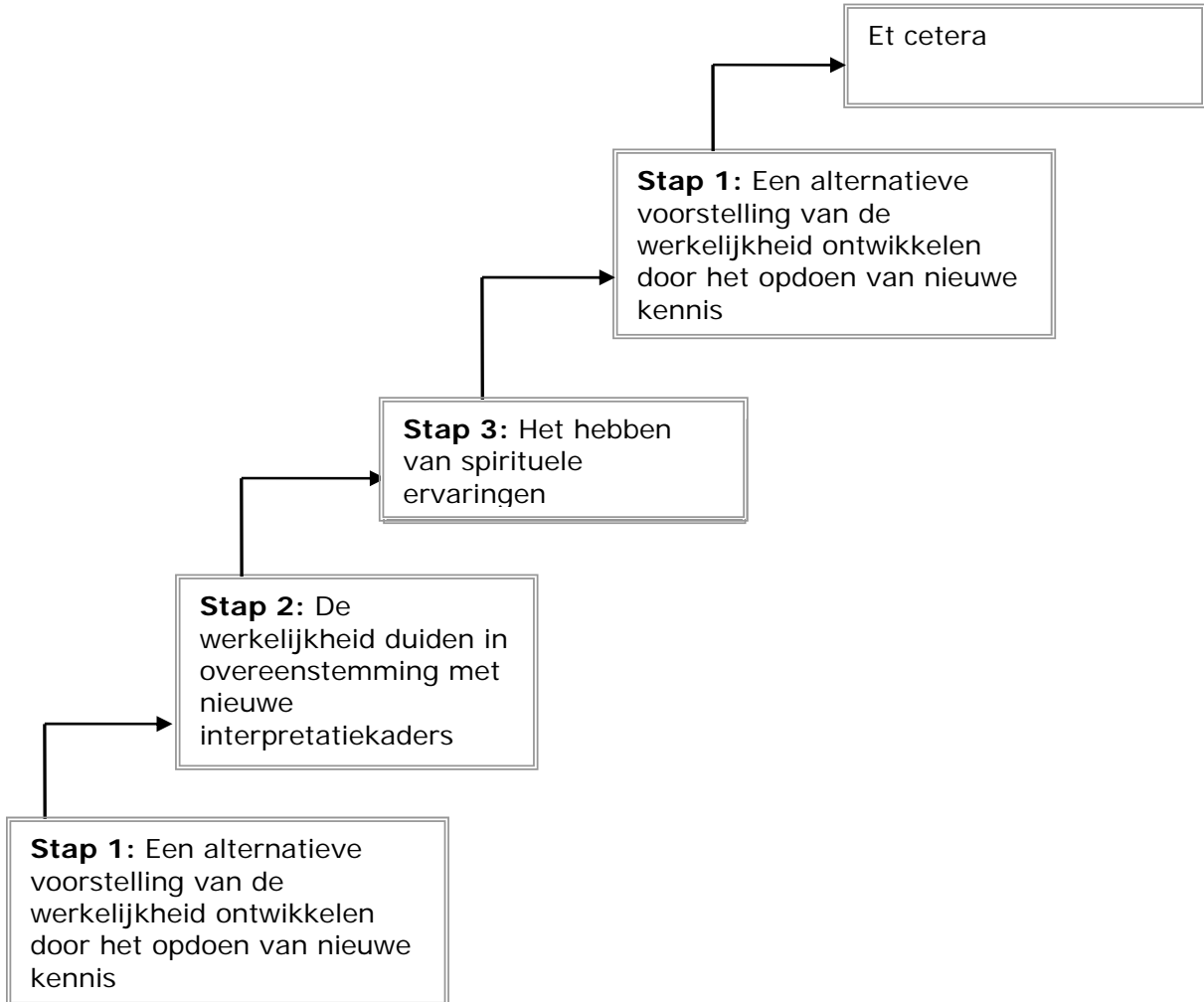
§ 5.6 Waarin zit het verschil?

De mensen die deel hebben genomen aan de cursus kwamen elk binnen met een bepaalde religieuze achtergrond, allen waren christelijk. Daarnaast hadden zij allen al iets met spiritualiteit en de meeste hadden er al over gelezen of andere cursussen gevolgd. Toch zien we een verschil in de mate van de internalisering van de in de cursus gepresenteerde doctrine. Dit verschil lijkt te ontstaan als gevolg van de hoeveelheid spirituele ervaringen men heeft gehad.

Tot nu toe ging men er in de spirituele wereld vanuit dat als men zich met spiritualiteit ging bezig houden, dat men dan op den duur meer open zou gaan staan en zodoende meer ervaringen zou gaan krijgen. Paula bevestigt dit ook in haar interview: "Ik ben bezig met het afbreken van die muur om me heen, dus het komt steeds meer. De cursus zal daar ook aan bijdragen".

Aupers gaat nog een stap verder en zegt daarover in de literatuur dat New Agers "bereidwillig een alternatieve voorstelling van de werkelijkheid internaliseren om vervolgens deze werkelijkheid overeenkomstig met de interpretatiekaders te duiden" (2004: 51). Het is dus niet alleen zo dat men door open te staan, meer ervaringen krijgt, maar ook doordat men ervaringen heeft meer open gaat staan en zo nieuwe kennis op wil doen. Contact met andere New Agers helpt bij het internaliseren van de taal en gebruiken maar de cruciale elementen van de overtuiging zijn de persoonlijke ervaringen. Ervaringen leiden er toe dat men meer vertrouwen krijgt en zich gesterkt

voelt om te praten over deze ervaringen. Ook in dit onderzoek lijkt dit het geval te zijn. Grafisch ziet dat er zo uit:

Deze figuur moet men zien als een opwaartse spiraal; het is een doorlopend proces waarbij men steeds hoger komt op de 'spirituele ladder' en de ene cursist bevindt zich hoger op deze ladder dan de ander. Het is daarom mogelijk om een soort hiërarchie aan te brengen onder de cursisten. Lijstaanvoerder zou dan Jannie zijn, zij heeft veel spirituele ervaringen gehad, het blijkt dat zij voor allerlei onderwerpen open staat en ook veel van de behandelde onderwerpen geloofd en inpast in haar dagelijkse leven. Paula is een goede nummer twee, gedurende haar hele leven heeft zij spirituele ervaringen gehad maar dit heeft ze een tijdlang tegen gehouden. Nu ze er weer open staat, is te zien dat ze nagenoeg alles wat Yvon vertelde geloofd en ook

toepast in haar dagelijks leven. Vervolgens vinden we respectievelijk Joyce en Mark op de hiërarchische ladder. Zij hebben ervaringen gehad, al zijn die van een ander kaliber dan bij Jannie en Paula. Te zien is dan ook dat zij selectiever zijn in de onderwerpen die ze geloven en in de handelingen die ze verrichten. Tot slot komt Carla, die nog nooit zelf ervaringen heeft gehad en er ook niet op wacht om zo iets mee te maken. Tijdens de cursusbijeenkomsten en ook tijdens het interview werd duidelijk dat zij vooral haar eigen mening behoudt en heel erg duidelijk kan maken waarom zij in het ene onderwerp wel gelooft en in het andere totaal niet. De afwezigheid van de ervaringen leidt er klaarblijkelijk toe dat ze meer 'echt' bewijs nodig heeft om onderwerpen als waar te kunnen beschouwen.

Eerder is gebleken dat dit een typische New Age cursus betreft, gezien het feit dat de centrale New Age doctrine duidelijk naar voren kwam. Hierdoor, en aan de hand van de cursisten die in deze casus centraal staan, is het mogelijk om het proces dat hierboven in kaart is gebracht te generaliseren.

§ 5.7 Een gedeelde identiteit

Naast de mechanismen die leiden tot een individueel socialisatieproces, werd in dit onderzoek ook duidelijk dat er nog een mechanisme optreedt, dat niet individueel bekeken kan worden. In de vorige paragraaf werd al even aangestipt dat men meer vertrouwen krijgt en zich gesterkt voelt als men gezamenlijk over ervaringen praat. Wat daarbij opvallend is, is dat New Agers wel selectief zijn in degenen met wie ze hier over praten.

De cursisten geven aan dat ze het lastig vinden om met mensen buiten het spirituele milieu over dit soort dingen te praten. Zelfs Yvon die hier al jaren mee bezig is, ervaart dit. Zelfs haar eigen man is op zijn zachtst gezegd niet erg enthousiast over haar bezigheden. Ze zegt:

"Nou, mijn omgeving was daar niet op gesteld. (...) Nou laat ik het zo zeggen, mijn kinderen zijn daar heel gemakkelijk in, die zeggen 'als jij dat leuk vindt, moet je dat doen'. Die zien dat als een soort hobby. (...) Maar er is meer een soort acceptatie gekomen. Dat betekent niet dat ze er achter staan. Althans mijn kinderen vinden het prima maar mijn man die heeft daar niks mee.

(...) Het heeft wel een paar jaar geduurd, hoor, voor het geaccepteerd was. (...) Nou niet geaccepteerd, maar hij gedooft het”.

Er is bekeken hoe de cursisten omgaan met het feit dat de omgeving niet altijd hetzelfde over spiritualiteit denkt als zijzelf. Jannie geeft aan dat ze mensen altijd in hun waarde laat, als haar omgeving er niets van wil weten, dan dringt ze het ook niet op. Ze zegt:

“Want sommige mensen worden er heel nerveus van, andere mensen willen er niets mee of worden er chagrijnig van, en dat is allemaal hun goed recht. Je mag nooit iets opdringen aan iemand maar je mag wel iets schenken. Dus zodra ik merk - en dat kan ik ook nog wel aan de energie van mensen zien, of je hoort het aan wat ze zeggen als iemand er op een gegeven moment iets over zegt of zo - dat mensen er interesse in hebben, dan speel ik er soms wel op in en soms niet. Ik maak daar mijn keuzes in. In mijn eigen omgeving zijn er heel veel mensen toch wel door geïnspireerd geraakt, omdat ze het natuurlijk toch wel onwijs gaaf vinden en heel veel aan mij gaan vragen. Dus mijn vriendinnen zijn eigenlijk door mij spiritueler geworden. Maar niet omdat ik ze opgedrongen heb, want één vriendin daar heb ik het er nooit mee over want die kan daar echt niets mee. Dus die niet, maar die anderen, ja die wilden daar zelf wel wat meer van weten. Mijn kinderen willen er niets mee te maken hebben, die vinden het helemaal tien keer niks. (...)Ik zal het hun pappa niet opdringen en ook mijn dochters niet”.

Carla hangt het niet aan de grote klok dat ze bezig is met spiritualiteit. Binnen haar gezin vinden haar kinderen het ‘onzin’ maar haar man is er ook wel in geïnteresseerd. Alleen dan meer op het gevoelsvlak. Verder gaf ze na het interview aan dat in het dorp waar zij woont andersdenkenden niet gewaardeerd worden. Dat is ook een reden voor haar om haar spiritualiteit voor zich te houden.

Ook Joyce en Mark zijn selectief in de mensen die ze in vertrouwen nemen en aan wie ze vertellen dat zij ook buiten het katholieke geloof bezig zijn met andere manieren van zingeving.

Het enige dat Paula er over kwijt wil is dat haar kinderen ook spiritueel zijn, maar dat ook zij het wegstoppen. Opvallend was wel dat Paula niet bij haar thuis wilde afspreken voor het interview. Zij maakt wel eens mee dat er spullen in het huis verplaatsen alvorens er mensen komen die aan zwarte kunst doen of kwaad in de zin hebben. Zij wist niet hoe wij hier eventueel op zouden reageren, en vandaar dat ze het interview liever niet thuis zou geven. Hierdoor is ze ook altijd een beetje huiverig om nieuwe mensen bij haar thuis uit te nodigen, tot dat ze weet dat ze er niet negatief tegenover zullen staan.

Wat dus opvalt, is dat de meeste cursisten hun spirituele activiteiten wegstoppen voor hun omgeving die iets verder van hen af staat. De cursisten vertellen alleen dat ze actief bezig zijn met spiritualiteit wanneer ze zeker weten dat dit positief wordt ontvangen. In de interviews waren de cursisten zeer bereid hun ervaringen met ons te delen, omdat ze in de waan waren dat wij net zo met spiritualiteit bezig zijn als zij. We kunnen spreken van een gedeelde identiteit van iedereen die bezig is met spiritualiteit, waardoor er een groeps cultuur met een ‘wij vs. zij’ idee ontstaat. Deze theorie zien we terug bij Howard Becker, die we in dit verband in hoofdstuk 2 ook al hebben aangehaald. Hij spreekt in zijn boek *Outsiders* (1966) over socialisatie in relatie tot deviante groepen. Zoals gezegd geeft hij aan dat leden uit dit soort groepen met elkaar gemeen hebben dat ze afwijkend zijn en dat juist dat aspect voor een band zorgt. Yvon tracht deze gedeelde identiteit door middel van de cursus te versterken, in het interview zegt ze hierover het volgende:

“Het geeft ze misschien een beetje rust dat ze weten dat ze niet de enigen zijn. Want als je zoiets meemaakt en je hebt zelf geen directe contacten om je heen die dat ook hebben, dan ga jij jezelf een beetje raar zien en je gaat je dan ook een beetje beschouwen als een eenling. Wat eigenlijk helemaal niet zo is”.

Naast het individuele socialiseringsproces dat wij in deze scriptie beschrijven, zien we dus ook een collectief socialiseringsproces optreden bij New Agers. De gedeelde identiteit is bekrachtigd, doordat men spirituele kwesties deelt met de mensen die er ook positief tegenover staan.

Hoofdstuk 6. Conclusie

§ 6.1 Inleiding

Dit afsluitende hoofdstuk heeft het doel om antwoord te geven op de onderzoeksvraag. In het inleidende hoofdstuk is aan de hand van een theoretische opbouw uiteindelijk een onderzoeksvraag geformuleerd. Deze luidde als volgt:

Maken mensen die een New Age cursus volgen een socialisatieproces door en zo ja, hoe gaat dat proces in zijn werk?

Deze onderzoeksvraag is van belang omdat in de huidige literatuur verschil van mening is, over of er überhaupt sprake is van een doctrine en de aanwezigheid van socialisatie binnen New Age. Over het algemeen wordt New Age gezien als een vorm van bricolage zonder een centrale doctrine. De aanwezigheid van een socialisatieproces wijst er op dat New Age geen eendagsvlieg is en van invloed kan zijn op de moderne samenleving. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de beantwoording van de onderzoeksvraag.

§ 6.2 Beantwoording onderzoeksvraag

Om er achter te komen of cursisten een socialisatieproces doormaken, moest er eerst worden vastgesteld of er überhaupt sprake is van een doctrine die overgedragen kon worden. We kunnen concluderen dat er binnen New Age wel degelijk sprake is van een centrale doctrine, ook al wordt dit in veel literatuur ontkend. De drie kernelementen van deze doctrine zijn zelfspiritualiteit, anti-institutionalisme en holisme. Deze gedachte wordt in allerlei New Age literatuur en cursussen verkondigd. Ook in de cursus die in het kader van dit onderzoek is bestudeerd bleek deze doctrine duidelijk aanwezig te zijn. Aangezien deze cursus als archetypisch kan worden beschouwd, kunnen we veronderstellen dat de centrale doctrine in vrijwel alle New Age cursussen terug te vinden is.

De tweede stap in dit onderzoek was om te bekijken of de centrale doctrine ook wordt overgedragen. In de onderzochte casus is gebleken dat de doctrine door

middel van een drietal mechanismen wordt overgedragen. Dit gebeurt door middel van de autoriteit en bijbehorende beïnvloeding van de cursusleidster, afkeuring van gedrag en goedkeuring van gedrag. Deze mechanismen hangen onderling met elkaar samen en versterken elkaar.

Een verschijnsel dat als een extreme vorm van socialisatie kan worden gezien is brainwashing. Brainwashing is een ernstige vorm van het manipuleren van de gedachte. Een bepaalde manier van denken wordt op een systematische en soms gewelddadige manier overgebracht op een groep om zodoende bepaald gedrag te creëren. Je zou het als een extreme vorm van socialisatie kunnen beschouwen. Wanneer bepaalde kenmerken van brainwashing terug te vinden zouden zijn in onze casus, zou dit de aanwezigheid van socialisatieprocessen nog eens bevestigen.

In het boek *Brainwashing and Other Forms of Mind Control* (Hyde 1977) wordt uitgegaan van vier fases, maar in het boek *Techniques of Persuasion, From Propaganda to Brainwashing* (Brown 1963) wordt gesproken over minimaal zeven fases. Een aantal kenmerken uit de verschillende faseringen komen echter sterk overeen. In eerste instantie is de groep erop gericht om het nieuwe lid te overreden dat zijn huidige manier van leven niet de juiste is. De nieuw te verwerven levensstijl zou wel de juiste manier zijn. Daarvoor moet men radicaal breken met het oude leven. Dit zou men stap twee kunnen noemen. Om dit te bewerkstelligen wordt er op verschillende manieren te werk gegaan. Dit kan gebeuren op een 'positieve' manier, door bijvoorbeeld het gewenste gedrag meer dan normaal te prijzen. Maar er worden bijvoorbeeld ook verschrikkelijke waarschuwingen gegeven over wat er gebeurt als men niet tot de groep gaat behoren, of het nieuwe lid wordt een schuldgevoel aangepraat en men leert hoe men zich continu schuldig gaat voelen. Als gevolg van de beloningen, de angst en het schuldgevoel gaat men zich uiteindelijk gedragen zoals de groep het graag zou zien. We zijn ons er terdege van bewust dat de term 'groep' niet op deze casus van toepassing is, vanwege het feit dat er niet één formeel 'New Age genootschap' bestaat maar allerlei losse activiteiten en uitdragers van deze leefwijze zijn. Hoewel er in onze casus geen sprake is van brainwashing maar het wel de meest vergaande vorm van socialisatie is, kunnen de onderzoeksresultaten vergeleken worden met de kenmerken van brainwashing. Mocht er sprake zijn van overeenkomsten dan is er sprake van socialisatie.

Er waren verschillende kenmerken van socialisatie terug te zien in de cursus. Er is gepoogd een nieuwe levensstijl aan te meten, waarbij de nadruk ligt op respect voor anderen, het helpen van anderen en het niet oordelen over mensen of situaties. Daarnaast zien we het afkeuren en belonen van specifiek gedrag zoals de cursusleidster dat deed ook terug in de kenmerken van brainwashing. Om te breken met de oude en onjuiste manier van leven werden cursisten geprezen bij gewenst gedrag en werd ongewenst gedrag afgekeurd. Het 'straffen en belonen' was een belangrijk socialisatiemechanisme in de cursus. We kunnen concluderen dat er in een zeer milde vorm wel degelijk elementen van brainwashing terug te vinden zijn in de cursus die centraal staat in dit onderzoek, waarmee wordt bevestigd dat het hier gaat om socialisatie.

De derde en laatste stap was om te kijken wat het effect van de socialisatiemechanismen was op de cursisten, dus in hoeverre de pogingen om de cursisten te socialiseren, gerealiseerd zijn. Het bleek dat cursisten door verschillende achtergronden verschillend gesocialiseerd werden, en dat met name eerdere spirituele ervaringen hier een doorslaggevende rol speelden. Hoe meer spirituele ervaringen iemand al had gehad, hoe meer men de doctrine internaliseerde of reeds geïnternaliseerd had. Dit proces was van toepassing op alle cursisten, en is ook logisch te beredeneren. Wanneer men zelf geen spirituele ervaringen heeft, gelooft men niet zomaar in de doctrine die wordt verteld en wil men bewijzen zien. Wanneer men echter zelf geregeld spirituele ervaringen heeft, wil men deze duiden en staat men open voor de New Age leer, waarmee dergelijke ervaringen kunnen worden 'verklaard'. Door dit proces in kaart te brengen, kan dus worden verklaard waarom de ene cursist meer vooruitgang boekte en meer ideeën overnam uit de cursus van de andere. Tot slot kunnen we stellen dat het socialisatieproces zich verder voort zal zetten, doordat alle cursisten aangeven door te gaan in het spirituele milieu. Naast dit individuele socialisatieproces, bleek ook dat er een gedeelde identiteit bekrachtigd werd doordat men alleen met mensen uit het spirituele milieu praat over aanverwante zaken. De buitenwereld die het spirituele veelal als vreemd bestempelt, wordt niet op de hoogte gebracht van de activiteiten die New Agers praktiseren. Op die manier ontstaat er een groeps cultuur.

Antwoordgevend op de onderzoeksvraag kunnen we concluderen dat hoewel de cursisten verschillend hebben gereageerd op de doctrine zoals deze in de cursus werden gepresenteerd, er sprake is van socialisatie. Dit geschiedt door middel van de mechanismen autoriteit en beïnvloeding van de cursusleidster, afkeuring van gedrag en goedkeuring van gedrag. De resultante is dan dat cursisten in meer of mindere mate jargon, gedragingen en ideeën overnemen en verder gaan met hun spirituele carrière.

§ 6.3 Gevolgen voor de theoretische discussie

In het inleidende hoofdstuk werd uiteengezet hoe onder andere Luckmann dacht over New Age. Volgens hem was er geen centrale doctrine en was het slechts ‘gebricoleer’. Ook Lyon en Bruce nemen dit standpunt in. Bruce gaat dan zelfs nog verder door te stellen dat door het ontbreken van een centrale doctrine, het ook niet mogelijk is dat New Age wordt overgedragen. We hebben met deze scriptie aangetoond dat er in New Age cursussen wel degelijk een centrale doctrine is die wordt overgedragen, wat gevolgen heeft voor de status van New Age. Doordat de doctrine sociaal overdraagbaar is, is New Age hoogstwaarschijnlijk een blijver op religieus gebied en kan het niet langer als een eendagsvlieg worden beschouwd.

In deze casus duurde de cursus zes bijeenkomsten verspreid over een periode van twee maanden. Een maand na de laatste bijeenkomst vonden de interviews plaats. Er zijn dus drie maanden over heen gegaan en we zijn er van overtuigd dat dit socialisatieproces langer duurt dan drie maanden. Daarom is het de moeite waard om deze specifieke groep over een jaar nogmaals te interviewen en te bekijken wat zij in de tussentijd hebben gedaan. Ook is dan te bekijken of zij onderwerpen uit de cursus die zij in eerste instantie hebben verworpen alsnog hebben geaccepteerd. Dit zou bijvoorbeeld als gevolg van het volgen van nog een cursus of het lezen van een boek kunnen zijn. Uit de gesprekken met de cursisten bleek dat ze ook nog na de cursus proberen de stof te verwerken. Het zou dus goed kunnen dat ze niet meteen alles overnemen maar op een later tijdstip stof internaliseren.

Literatuurlijst

- Aupers, S. (2004). *In de ban van moderniteit. De sacralisering van het zelf en computertechnologie*. Amsterdam: Aksant.
- Aupers, S. en Houtman, D. (2006). Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality. *Journal of Contemporary Religion*, Vol. 21 (No. 2), pp. 201-222.
- Aupers, S. en Houtman, D. (2007). The Spiritual Turn and the Decline of Tradition: The Spread of Post-Christian Spirituality in Fourteen Western Countries (1981-2000). *Journal for the Scientific Study of Religion*, Vol. 46, no. 3.
- Aupers, S., Houtman, D. en Van der Tak, I. (2003). Gewoon worden wie je bent. *Sociologische Gids*, Jaargang 50, no. 2.
- Aupers, S. en van Otterloo, A. (2000). *New Age. Een godsdiensthistorische en sociologische benadering*. Kampen: Kok.
- Bainbridge, W.S. (1978). *Satan's Power. A Deviant Psychotherapy Cult*. University of California Press.
- Bainbridge, W.S. en Stark, R. (1980). Sectarian Tension. *Review of Religious Research*, Vol. 22 (No.2), p. 105-124.
- Barker, E. (1984). *The Making of a Moonie, Choice or Brainwashing?* Londen: Basil Blackwell.
- Becker, H.S. (1966). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Free Press.
- Berger, P.L. en Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology*. New York: Doubleday.
- Borgatta, E.F. en Montgomery, R.J.V. (2000). *Encyclopedia of Sociology Volume 2*. Houndmills: MacMillan Reference Books.
- Brown, J.A.C. (1963). *Techniques of Persuasion, From Propaganda to Brainwashing*. Londen: Penguin Books.
- Bruce, S. (1996). *Religion in the Modern World. From Cathedrals to Cults*. Oxford University Press.
- Bruce, S. (2002). *God is Dead: Secularisation in the West*. Oxford: Blackwell.
- Fulcher, J. en Scott, J. (2003). *Sociology 2nd Edition*. Oxford: Oxford University Press Binding.

- Ham, T. van der (1999). *HN (Hervormd Nederland)*. Sekten, culten & levensbeschouwelijk zoeken naar meer, De manipulatieve magie van esoterische stromingen. Gevonden op 6 februari 2007 op http://www.apologetique.org/nl/artikelen/mens/sociologie/TVDH_Hanegraaff.htm
- Heelas, P. (1996). *The New Age Movement: The Celebration of the Self and the Sacralisation of Modernity*. Oxford: Blackwell.
- Houtman, D. (2004). Op de ruïnes van de traditie, individualisering, culturele verandering en de toekomst van sociologie. Paper gepresenteerd tijdens de door de KNAW op 19 april 2004 georganiseerde conferentie "De toekomst van de sociologie".
- Hyde, M.O. (1977). *Brainwashing and Other Forms of Mind Control*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Janssens, J.M.A.M. (1995). *Ogen doen onderzoek*. Harcourt Assessment B.V.
- Johnson, A.G. (1995). *The Blackwell Dictionary of Sociology: A User's Guide to Sociological Language*. Cambridge: Basil Blackwell.
- Johnson, B. (1963). On Church and Sect. *American Sociological Review*, Vol. 28 (No. 4), p. 539-549.
- Klapp, O.E. (1956). *Ritual and Cult. A Sociological Interpretation*. Washington, D.C.: Public Affairs Press.
- Luckmann, T. (1967). *The Invisible Religion. The Problem of Religion in Modern Society*. New York: Macmillan.
- Luckmann, T. (1996). 'The Privatization of Religion and Morality.' In: Heelas, P. e.a. (ed.), *Detraditionalization. Critical Reflections on Authority and Identity*. Oxford, Cambridge: Blackwell Publishers.
- Luhrmann, T.M. (1989). *Persuasions of the Witch's Craft. Ritual Magic and Witchcraft in Present-day England*. Oxford: Basil Blackwell.
- Lyon, D. (2000). *Jesus in Disneyland. Religion in Postmodern Times*. Cambridge: Polity Press.
- Meerlo, J.A.M. (1957). *Mental Seduction and Menticide*. Oxford: Alden Press.
- Sengers, E. (2005). Sekte en succes. *Theologisch debat*, 3, 4-10.